

19. заседание

Срѣда, 20 юлий 1927 година

(Открито отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ, въ 16 ч. 40 м.)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Отварямъ заседанието.

(Отъ заседанието сж отсъствували следнитъ народни представители: Драгомиръ Апостоловъ, Христо Баевъ, Борисъ Бошковъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Страшимиръ Георгиевъ, Мехмедали Герай, Василь Драгановъ; Димитъръ Ивановъ II, Савчо Ивановъ, Василь Игнатовъ, Никола Кемилевъ, Иванъ Колевъ, Янко Куцаровъ, Димо Кьорчевъ, Михаилъ Маджаровъ, Александъръ Малиновъ, Йосифъ Марулевъ, Янаки Молдовъ, Стойчо Мошановъ, Стоянъ Никифоровъ, д-ръ Борисъ Николовъ, Стоянъ Омарчевски, Вичо Петевъ, Иванъ Петровъ, Александъръ Пиронковъ, Проданъ Поповъ, Петко Стайновъ, Христо Статевъ, Андрей Тодоровъ, д-ръ Йосифъ Фаденхехтъ, Иванъ Харизановъ, Иванъ Христовъ, Георги Юртовъ и Теню Явгъзовъ)

Г. г. народни представители! Имамъ да ви съобща една скръбна вестъ.

Починалъ е държавниятъ глава на съседното ромънско кралство, Негово Величество Кралъ Фердинандъ.

Като ставамъ изразителъ на всеобщитъ съжаления въ страната и въ срѣдата на народното представителство, които предизвиква тая преждевременна смъртъ, поканвамъ ви въ знакъ на уважение къмъ паметята на покойния Кралъ и къмъ скръбта на добросъседния намъ ромънски народъ да станете на крака и да кажете: „Богъ да го прости!“ (Всички ставатъ на крака и произнасятъ: „Богъ да го прости!“)

Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ В. Мололвъ: Г. г. народни представители! Отъ името на правителството, присъединявамъ се къмъ думитъ, които изказа г. председателътъ на Народното събрание. Скръбта на съседния ромънски народъ, който въ едно време достъ мъчно отъ неговия животъ се лишава отъ държавния си вождъ, е скръбъ, която се чувствува и въ България. Така щото и правителството се присъединява къмъ чувствата, изказани отъ Народното събрание.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ мисля, че ще мога да изразя вашето общо желание, ако въ този скръбенъ моментъ за съседния намъ ромънски народъ ние изкажемъ нашето участие въ неговата скръбъ, като наговоримъ г. председателя на Народното събрание да поднесе нашитъ съболезнования както на г. председателя на ромънската Камара, тъй и на г. председателя на ромънския Сенатъ.

Много превратности въ историята сж ни дѣлили, но повечето моменти отъ сжщата история сж ни обединявали съ този народъ. И азъ искамъ да вѣрвамъ, че ние въ бъдеще ще бъдемъ много по-близки и съ общи усилия ще можемъ да работимъ и за нашето национално развитие, и за общата култура на народитъ на Балканския-полуостровъ. Моля да приемете моето предложение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Председателството взема актъ отъ изказаното желание отъ г. Данаилова и ще поднесе вашитъ съжаления на председателитъ на ромънската Камара и на ромънския Сенатъ.

Председателството е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Драгомиръ Апостоловъ — 10 дни;

На г. Страшимиръ Георгиевъ — 1 день;

На г. Проданъ Поповъ — 3 дни;

На г. Хюсеинъ х. Галибовъ — 3 дни;

На г. Мехмедали Герай — 3 дни;

На г. Янко Сакъзовъ — 3 дни;

На г. Петко Стайновъ — 3 дни и

На г. Стойчо Мошановъ — 3 дни.

Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за бюджета на разнитъ фондове за 1927/1928 финансова година.

Понеже законопроектътъ не е излъзълъ отъ комисията, ще пристѣпимъ къмъ втората точка отъ дневния редъ — продължение разискванията по първото четене на законопроекта за извънреднитъ приходи и разходи на държавата за 1927/1928 финансова година.

Х. Калайджиевъ (раб): Г. председателю! Направиль съмъ питане къмъ г. министра на вътрешнитъ работи. Моля да го подсътите да ми отговори.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще съобща на г. министра. Той щѣше да Ви отговори, но днесъ е заетъ.

Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Бъровъ.

Д. Бъровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Редъ заседания минаха въ общи дебати по законопроекта за извънреднитъ приходи и разходи на държавата. По моемо скромно разбиране, тия дебати се отклониха отъ прямото си назначение. Тия общи дебати, които станаха, биха имали мѣсто при редовния бюджетъ. Дебатитъ по извънредния бюджетъ, който е резултатъ на извънредни нужди, смѣтамъ, че трѣбваше да бждатъ по-ограничени и да бждатъ насочени върху навременността или ненавременността на този извънреденъ бюджетъ и върху неговото предназначение. Съ такава бележка започна вечерашната си речъ и г. Стефанъ Стефановъ, обаче той намѣри, че дебатитъ по този извънреденъ бюджетопроектъ трѣбва да бждатъ общи, каквито сж дебатитъ по редовния бюджетъ на държавата, поради това, че днесъ имаме сжщото правителство, което е било при приемането на редовния бюджетъ, но при друго народно представителство. Г. г. народни представители! При общата загриженостъ за стопанското положение на държавата, азъ бихъ призналъ правото на всѣки народенъ представителъ да каже своята дума изобщо по стопанското положение на страната, по стопанския кризисъ, който живѣемъ. Безспорно е, че не можемъ да говоримъ за бюджетъ, безъ да се спремъ на общото стопанско положение.

Но нека ми бжде позволено и на менъ да бжда загриженъ, като всички, за тежкото стопанско положение на държавата. Нека ми бжде позволено сжщевременно да кажа, че този въпросъ трѣбва да го измѣстимъ отъ тѣснитъ рамки на партийнитъ схващания и да го направимъ единъ общъ националенъ въпросъ. Много истини не се отричатъ, много истини всеобщо се признаватъ, но предъ много истини ние скръстваме ржце и се тюккаме, а често пжти се увеличае отъ моментни настроения или отъ тѣсногрѣдо партизанство. Ноторна е истината, че ние живѣемъ днесъ едно стопанско разстройство; ноторна е истината, че причинитъ за това стопанско разстройство сж войнитъ и тѣхнитъ последици. Но не е цѣртъ днесъ да търсимъ причинитъ на войнитъ, не е цѣртъ днесъ да търсимъ причинитъ на това разстройство. Ние трѣбва да внимнемъ добре и да видимъ кои сж ония жизнени сили, които биха пресъздали въ стопанско отношение българския народъ, и тия жизнени сили, които крепятъ устоитъ на обществото и на стопанския ни животъ, да бждатъ съ общи и сдружени сили подкрепени, за да можемъ да заздравимъ стопанското положение, за да можемъ да импонираме на мъчнотитъ, всрѣдъ които живѣемъ. Защото, лесно е да се каже, че злинитъ сж въ репа-

рацинтъ; лесно е да се каже, че злините сж въ непосилнитѣ стопански последици на войната, но мъчно е да намѣримъ цѣръ на тия злини. Азъ не чухъ сериозно да се говори за тоя цѣръ нито при дебатитѣ по отговора на тронното слово, нито при тия пространни дебати по извънредния бюджетъ.

Казватъ едни, че този цѣръ не е въ данѣцитѣ, защото данѣцитѣ ще самоизядатъ българския народъ. Безспорно, една ноторна истина е, че не чрезъ данѣцитѣ ще заздравимъ стопанския животъ на страната. Други казватъ, че този цѣръ не е и въ народнитѣ икономии, въ народнитѣ спестявания, защото виждаме ежечасно, че тѣ се самоизяждатъ, че тѣ намаляватъ, безъ да се спиратъ да разбератъ причинитѣ за самоизяждането на народнитѣ спестявания.

Но, г. г. народни представители, азъ чувамъ и отъ правителството да се говори — и тая теза азъ бихъ се помъчилъ да подкрепя, дотолкова доколкото силитѣ ми позволяватъ — че днесъ задачата на Парламента, задачата на правителството е да доведе страната до едно икономическо заздравяване. И недвусмислено чухме отъ първия министъръ на България, отъ министра на финанситѣ и отъ министра на външнитѣ работи да ни се сочи, че пътятъ къмъ това заздравяване е сключването на единъ външенъ държавенъ заемъ, защото изнемогащитѣ творчески стопански сили, грѣбва да намѣрятъ една чужда подкрепа, да добиятъ новъ импулсъ за нови творчески дѣла. Говори се за заемъ вчера отъ тая трибуна, говори се за заемъ и въ пресата, говори се за заемъ и отъ министерскитѣ кресла, но ние не бива леко да гледаме на него. Ние трѣбва да направимъ нашитѣ институти такива, щото да вдѣхватъ довѣрие у ония, отъ които бихме чакали този заемъ, който да внесе, както казахъ, импулсъ въ творческитѣ стопански сили. Съ този заемъ, г. г. народни представители, азъ не смѣтамъ, че трѣбва да се плащатъ репарационнитѣ задължения. Вчера г. Януловъ говори, че мението на г. Бурова било, да се изплащатъ съ заема репарационнитѣ задължения. Не така, обаче, азъ схващамъ мисльта на г. Бурова. Не чрезъ този заемъ ще се плащатъ репарационнитѣ задължения. Този заемъ, ако би билъ реализиранъ би повдигналъ творческитѣ стопански сили, би създавалъ новъ импулсъ въ стопанския животъ на страната, за да можемъ ние да импонираме срещу тежкитѣ и непосилни репарационни задължения и срещу тежкитѣ стопански последици, които ни донесе войната. Това е, споредъ менъ, това е и споредъ разбирането на правителството, назначението на заема.

Но, за да имаме този заемъ, г-да, ние трѣбва да вдѣхнемъ довѣрие въ Европа, отъ която очакваме този заемъ. А за да вдѣхнемъ това довѣрие трѣбва да насадимъ у насъ правно съзнание и вѣра въ устоитѣ на стопанския подемъ, на стопанския просперитетъ, които устои съ заблудения отлѣво и съ лековѣрие и лекомислие отлѣсно се подкопаваха въ нашата страна. Говори се за стопански планъ, който да бѣде дѣло на нѣкакъвъ си стопански съветъ. Безъ да вдѣхнемъ довѣрие въ институтитѣ, които сж лостътъ за стопанския просперитетъ и напредѣкъ, азъ се съмнявамъ дали този планъ ще може да бѣде реализиранъ, дали този планъ, колкото и идеално да е съставенъ отъ резоньори въ нѣкакъвъ кабинетъ, ще може да намѣри практическо приложение. Г. г. народни представители! Безъ твърда вѣра въ институтитѣ за правда и за право, безъ сигурностъ на правото на собственостъ въ нашата страна, колкото и гениаленъ да бѣде стопанскиятъ планъ, той не може да намѣри приложение, не може да създаде творчество, въ нашата страна, за да можемъ да излѣземъ отъ забърканото стопанско положение. Идеята за създаване стопански съветъ се разисква и въ пресата. Азъ нѣма да се спирамъ върху този институтъ, който, споредъ мене, има и недъзи, който може да намѣри оправдание въ една Германия, където той е плодъ на организацията на самата държава. Тукъ, въ нашата малка Българийка, дето могатъ да се появятъ много превратности, и където би могълъ да се залечи и самиятъ Парламентъ, азъ съ една несигурностъ бихъ възприелъ тая идея.

Но колкото се касае до планъ за стопанското ни издигане, който споредъ разбирането на г. Януловъ трѣбва да се яви като резултатъ на парламентарната ни дейностъ, това може да бѣде една привлекателна идея, която да бѣде възприета отъ Парламента, както съ единодушие е възприета отъ комисията по Министерството на търговията.

Но, г. г. народни представители, ако такъвъ планъ не е създаденъ, ако той, може-би, тепърва ще се създава, азъ мисля, че въпрѣки това, ние не можемъ да говоримъ, че отъ 4 години насамъ се намираме въ стопанска безпѣтица, че ние се намираме въ едно стопанско блуждение, че ние

сме направили колосални стопански грѣшки. Азъ нѣма да се впускамъ въ подробности да изброявамъ ония начинания, които Демократическиятъ сговоръ предприе. Ами че ние имаме вече единъ планъ за подема на нашето земледѣлие, ами че ние създадохме единъ планъ за подема на нашия кредитъ, и това не ни дава право да говоримъ за манталитетъ на безредие, за стопанска безпѣтица.

Отъ тая трибуна се говори за арбитражнитѣ сѣдилища. Нека ми бѣде позволено и азъ на свой редъ, понеже въ бюджета за извънреднитѣ разходи има специално перо за арбитражнитѣ сѣдилища, да дамъ отъ мое гледище известно освѣтление.

Азъ смѣтамъ, че отъ тая трибуна ние съ предпазливостъ трѣбва да създаваме обществени въпроси отъ дѣлата на българското правосѣдие, каквито и да бѣдатъ тѣзи дѣла. Ако има институтъ у насъ, който да е билъ неопетненъ и на който съ гордостъ да сме се позовавали, това е нашето правосѣдие. Г-да! Ако ние почнемъ да създаваме обществени въпроси отъ всѣко едно сждебно решение, основано на законитѣ на страната, ние създаваме правна несигурностъ въ тая страна и тогава азъ почвамъ да се съмнявамъ дали и най-гениалниятъ стопански планъ за спасяване и заздравяване на българското стопанство ще може да бѣде реализиранъ.

Г. г. народни представители! Историята на арбитражнитѣ процеси у насъ не е отъ скоро. Голѣмитѣ спорове, възникнали между държавата и българскитѣ предприемачи, които така или иначе, съ скромнитѣ си усилія построиха, създадоха най-колосалнитѣ технически предприятия въ страната, които изградиха материалната култура на бедна България, на които днешното общество се радва и наслаждава, съ законъ се реши да бѣдатъ разгледани, за бързина и целесъобразностъ, отъ специални арбитражни сѣдилища, защото държавата признаваше, че донѣкъде рекламациитѣ на предприемачитѣ сж прави. Въ дебатитѣ по този законъ въ 1915 г. сж вземали участие представители на всички парламентарни групи и законитѣ не е срещналъ сериозна оппозиция отъ никоя група. Тогава се е говорило, че така създаденитѣ сложни правоотношения между държавата и предприемачитѣ ще трѣбва да се разгледатъ не дори по правилата на закона, а по правилата на съвѣстѣта, по правилата на една висша справедливостъ, и заради това хората които ще разрешаватъ тия сложни правоотношения, трѣбва да бѣдатъ представители на българската юридическа мисль, на българската икономическа мисль и на българската практическа, жива правна мисль. Тая мисль е била господствуваща въ момента на създаването на този законъ. Въ продължение на цѣли 20 години, забележете добре, предприятията сж въ ликвидация. Днесъ, следъ 20 години, внуцитѣ, дори и правнуцитѣ на предприемачитѣ ще ликвидиратъ тия сложни правоотношения съ държавата. Правителството на Демократическия сговоръ не подготви тия процеси, не създаде тия процеси, а въ негово време се разрешиха тия процеси. Ако има грѣхове, които се използватъ отъ демагози, за да атакуватъ устоитѣ на правосъзнанието въ тая страна, не всички трѣбва да паднатъ на Демократическия сговоръ. Азъ не говоря, че тѣ трѣбва да паднатъ, тия грѣхове, на което и да било правителство, на която и да е партийна група, както не може да падне въ грѣхъ на правителството разрешението на всѣки единъ процесъ, отъ по-голѣма или по-малка обществена стойностъ, отъ обикновенитѣ сѣдилища въ нашата страна. Но отъ тая трибуна се влѣзе въ критика по сжщество на самитѣ арбитражни решения, нѣщо което азъ не бихъ дрзнулъ да сторя въ Парламента за честъта на нашето правосѣдие. Но азъ ще си позволя днесъ да внеса освѣтление по тия решения, безъ да се спирамъ върху тѣхното сжщество.

Главната критика, която направи г. Януловъ отъ това мѣсто по тия арбитражни процеси, е по така наречената валоризация. — Той дори не се посвѣни да каже, че валоризацията въ България е синонимъ на хайдутлукъ и разбойничество. А валоризацията е единъ правенъ институтъ, който не намѣри раждането си въ нашата страна, както всички правни институти не сж доморасли въ нашата страна. Валоризацията намѣри своето рождение на западъ, въ победени и въ поробени стопански и икономически Германия и Австрия, които искаха чрезъ нови юридически институти да спасятъ именно оная справедливостъ на правилното възмездие, на *donnan-donnan*, безъ да има законъ, безъ да има и формаленъ договоръ, а само съ едно социално чувство за създаване и укрепване на ония институти, които сж крепители на стопанския просперитетъ въ тия

страни. Валоризацията, г. г. народни представители, спаси западащата германска индустрия и даде на тази индустрия импулс за просперитет и напредък. Но, казва г. Януловъ, неправилно се слага въпросът у нас, защото тази валоризация у нас не почивала отъ юридическо гледище нито на законъ, нито на право, не почивала най-сетне и на чувството за социална правда при приложението на единъ законъ въ страната.

Не така стои въпросът, г. г. народни представители! Ако г. Януловъ, при многото писания въ „Адвокатски прегледъ“ по този въпрос, би си задалъ труда по-основно да проучи въпроса и по-основно да осветли народното представителство по него, би дошълъ до по-други заключения.

Г. г. народни представители! Безъ да се впускамъ въ строго юридическо разглеждане на тия юридически институти, които дадоха право на мъдритъ наши арбитри да издадатъ подобно решение за валоризация, азъ бихъ апелиралъ къмъ правното чутъе на всъки единъ български гражданинъ, къмъ онова негово правно съзнание, което вече добива гражданственостъ у насъ, че договоритъ между странитъ сж законъ заради тѣхъ. Това е ноторно известно за всинца ни и нѣма защо ние превратно да разглеждаме тия въпроси.

Строещтъ на линиитъ и пристанищата у насъ е резултатъ на договори, сключени между предприемачитъ и държавата, които договори сж били санкционирани и отъ Народното събрание. Въ тия договори има изрична клауза, че изплащането на възнаграждението на предприемача става въ francs d'or, въ злато. Мжчнотия за чуждестранната юриспруденция, мжчнотия за българската юриспруденция дори, можеха да се породятъ отъ гледище на законъ, отъ гледище на право, ако нѣмаше тая стипузация, ако нѣмаше този изриченъ текстъ въ договоритъ. При липсата на подобни договорни отношения, на такива договори, германскиятъ върховенъ имперски съдъ въ Лайпцигъ създаде правото на валоризация при плащането на германскитъ индустриалци, за да се възстанови германскиятъ индустриаленъ капиталъ. И у насъ, въ нашата страна, Върховниятъ касационенъ съдъ вече недвусмислено, съ една константна практика въ случантъ, когато имаме договори съ подобна клауза, постановява валоризация напълно на онова, което по договора следва да бжде заплачено. Е добре, въпрѣки тая клауза арбитражнитъ съдилища не валоризираха по договора, защото тѣ казаха, че се налага претърпяването на една несправедливостъ съ огледъ на податнитъ сили на държавата, че тази валоризация трѣбва да се направи не въ пълненъ размѣръ, а съобразно съ справедливостта трѣбва да се намали коефициентътъ. Тукъ е сждината на въпроса. Тази валоризация, значи, се прави отъ гледище на справедливостта, въпрѣки правилото, *res sunt servanda* — нека и азъ си послужа съ юридически термини, както и г. Януловъ. Въпрѣки, казвамъ, правилото, че договоритъ сж законъ, тази несправедливостъ се прави въ полза на държавата.

Но, казва г. Януловъ, коя е тази справедливостъ, която налага изобщо да се прави валоризация въ полза на предприемачитъ? Г. г. народни представители! Когато се говори за справедливостъ, доводитъ и съображенията за справедливостта не сж отъ единъ видъ и не могатъ да бждатъ ограничени; тѣ сж многобройни, съобразно схващанията и на съдията, съобразно схващанията и на всъки единъ човѣкъ. Въпрѣки това, обаче, вземането на известни решения по справедливостъ се налага. Кои сж решенията по справедливостъ изобщо при валоризирането? Като имаме предъ видъ положението на предприемачитъ, които строиха българскитъ държавни желѣзници и българскитъ пристанища, които вложили пѣлото си състояние въ строежа на тия колосални технически предприятия и които хора отъ 20 години стоятъ въ една стопанска стагнация, лишени отъ кредитъ, лишени отъ собственитъ капитали, които сж имобилизирали тамъ, не е ли справедливо да се даде едно възмездие на тия хора, когато други предприемачи и търговци презъ това време можаха не съ девалоризацията поради нещастията отъ войната, но съ продължението на своята индивидуална стопанска дейностъ, ако не да наваксамъ напълно, то поне въ срѣденъ коефициентъ да припечелятъ въ повече, за да избѣгнатъ загубитъ, които имъ причини девалоризацията.

К. Пастуховъ (с. д.): Тѣ плащатъ на банката въ стария курсъ.

Д. Бъровъ (д. сг): Ще говоря и за тая работа, г. Пастуховъ. И тая работа не сте проучили. Вашиятъ другаръ Джидровъ дойде да се съгласи . . .

К. Пастуховъ (с. д.): Вие говорите за Германия, където тая работа е цѣла система, политика, която засѣга всички случаи, а не като въ България да се създава едно изключение само по отношение на желѣзнопътнитъ предприятия. Онова е свършено друго.

Д. Бъровъ (д. сг): Ето какъ едностранчиво единъ общественикъ разглежда тия въпроси. Азъ тъкмо сега навлизамъ въ тая тема, да обясня, че това е една система въ стопанския животъ.

Х. Баралиевъ (с. д.): Най-малко Вие трѣбва да приказвате по този въпросъ, защото сте заинтересованъ.

Д. Бъровъ (д. сг): Азъ не съмъ заинтересованъ.

Х. Баралиевъ (с. д.): Вие сте изпратенъ тукъ въ качеството на народенъ представител да защитавате интереситъ на българската държава, а не интереситъ на Ваши приятели, познати и роднини.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Баралиевъ! Моля, седнете си, нѣмате думата.

Х. Баралиевъ (с. д.): Малко повече съвѣсть трѣбва.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: И г. Бъровъ е народенъ представител като Васъ и говори открито. Защо говорите излишни думи, че е заинтересованъ?

Д. Бъровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ имамъ всичкото съзнание на народенъ представителъ, имамъ го еднакво и съ тѣзи, които ме пресичатъ отъ тукъ. (Сочи дѣвницата)

Х. Баралиевъ (с. д.): Заинтересованъ сте.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Всъки е заинтересованъ неговото мнение да бжде одобрено. Това не е непочтена заинтересованостъ.

Х. Баралиевъ (с. д.): Той лично е заинтересованъ въ тѣзи процеси съ държавата. Приказваме за моралъ и съвѣсть и за обновление на обществото!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, недейте предизвиква инциденти.

Нѣкой отъ сговориститъ: Най-малко Вие имате право да говорите за моралъ.

Х. Баралиевъ (с. д.): Защо? Кажете единъ случай, където да съмъ се явилъ да защитавамъ интереси по лична користъ?

Д. Бъровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ съмъ спокоенъ предъ обвиненията, които ми се отправятъ отъ г. Баралиевъ, азъ съмъ спокоенъ предъ всѣко обвинение, което може да дойде отъ кждето и да било, че съмъ защитавалъ лична кауза. И азъ бихъ подарилъ състоянието си, което бихъ припечелвалъ отъ защитаването на нѣкакви интереси, на този, който би ми доказалъ, че защитавамъ лични интереси. Азъ не се впускамъ въ подробноститъ на правната критика и въ защитата на тѣзи арбитражни процеси; азъ казахъ, че искамъ да дамъ известни осветления, защото съ тия арбитражни процеси се експлоатира обществено и се създаватъ настроения, които сж въ вреда на правното чувство на българския гражданинъ. Ето какъво, като народенъ представителъ, азъ защитавамъ днесъ отъ тая трибуна. (Ръкоплѣскания отъ сговориститъ) Ако азъ имамъ да защитавамъ свои частни интереси, г. г. народни представители, за тѣхъ азъ нѣма да потърся защита тукъ. Азъ имамъ достатъчно гордостъ и достатъчно доблестъ да намѣря защита въ законитъ на тази страна, които уважавамъ и почитамъ и които ми даватъ право да стоя тукъ.

И. Януловъ (с. д.): Тамъ е значението на предложението на г. Вазовъ. И чудното е, че се изреждатъ все заинтересовани хора да пледиратъ (Възражения отъ сговориститъ)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г. Януловъ, недейте прекъсва, бждете спокойни. Всички спокойно Ви изслушаха.

Нъкой отъ сговориститъ: (Къмъ И. Януловъ) Дайте ни възможность да слушаме оратора, Васъ Ви слушахме цѣли 2 часа.

Д. Бъровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Въ краткитъ освѣтления, които давамъ, думата бѣ за справедливостта. Справедливостта не се ли универсализира, когато говоримъ за валоризация въ други учреждения и институти? Когато се говори съ плачъ предъ костеливата ржка на пенсионера, който завещава на своя синъ немощната девалоризация на своитъ спестявания, не се ли даде справедливостъ, не се ли направи валоризация на тѣзи спестявания?

И. Януловъ (с. д): Повишаването на пенситъ, валоризация ли е? Това е абсурдъ да се говори.

Д. Бъровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Въ сжщия духъ не се ли даде валоризация и на чиновническитъ заплати съ коэффициентъ може-би въ повече отъ коэффициентитъ на валоризация, които сж обектъ на арбитражнитъ сждилища? Най-сетне не се ли дава валоризация и на работническитъ надници?

Но всички тѣзи разсждения за справедливостъ сж въ връзка съ оня въпросъ, който се задава: въ каква монета ще си изплатятъ задълженията тѣзи предприемачи къмъ Българската народна банка. Българската народна банка ще иска ли тия задължения въ злато? Не, безспорно. И г. Януловъ въ ревността си да спаси интереситъ на Българската народна банка и да спаси отъ стопанска погибель българското общество, се е явилъ предъ управителя на Българската народна банка да говори, че и банката трѣбва да се присъедини къмъ решението на арбитражнитъ сждилища и да иска да ѝ се изплати въ злато. Азъ си спомнямъ, чувахъ, че имало подобна намѣса. Но нека бждемъ добре и правилно освѣтлени, за да видимъ колко е парадоксаленъ примѣрътъ, който г. Януловъ ни даде — че българскитъ предприемачъ щѣлъ да се яви предъ гишетата на Българската народна банка, касиерътъ ще му изплати въ злато, а той щѣлъ да се издължи къмъ Българската народна банка въ книги. Това не е вѣрно, г. г. народни представители. Съ това се заблуждава, съ това се върши партизанство и съ това може-би се вършатъ избори въ нашето общество. Исковитъ жалби, мемоаритъ на всички предприятия у насъ сж написани въ оня париченъ паритетъ, какъвто сж имали тогава, когато сж писали, преди 20 години. Решенията на нашитъ арбитражни сждилища сж въ сжщия този паритетъ. Днесъ арбитражнитъ сждилища присждатъ милионъ или 2 милиона лева. Дългътъ отъ 3 милиона лева, какъвто е имало дадено предприятие къмъ Народната банка, днесъ е станалъ 10 милиона лева. И като валоризирате тѣзи три милиона лева, тѣ сж пакъ 10 милиона лева. Тѣй че, когато отидете на гишетата, става едно прихващане почти тавто за тавто, като се спаднатъ задълженията, които иматъ тия предприемачи къмъ чужди банки.

И. Януловъ (с. д): Какъ така 3 милиона лева ставатъ 10 милиона лева? Съ лихвитъ ли искате да кажете?

Д. Бъровъ (д. сг): Да.

И. Януловъ (с. д): Това е абсурдъ. Азъ съмъ те училъ по математика.

Д. Бъровъ (д. сг): По математика Вие не сте ме учили, защото ако ме бѣхте учили, щѣхъ да бжда лошъ математикъ, като Васъ. Вие ме учихте да отстоявамъ като апостолъ ония правдини, на които азъ съмъ измѣнилъ, и тамъ Вие сте мой лошъ учителъ.

И. Януловъ (с. д): А, Вие сте били социалистъ!

Д. Бъровъ (д. сг): Вие сте ме учили да не абдикирамъ отъ своитъ схващания, да отстоявамъ онова, което намирамъ родно въ своята страна, но, за жалостъ, Вие абдикирахте и седемъ години съ червена винена плащеница се молѣхте предъ московския папа да Ви приеме, за да дойдете разочарованъ днесъ тукъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

И. Януловъ (с. д): Азъ искахъ обединение на работническата класа, не стана и се затворихъ въ кабинета си и работѣхъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г. Януловъ, Вие говорихте.

Х. Баралиевъ (с. д): (Къмъ Д. Бъровъ) Ако съ такива партизански аргументи ще разрешавате такива въпроси, тежко ви и горко!

Д. Бъровъ (д. сг): Ето въ това отношение Вие ме учихте, но Вие самъ не устояхте.

И. Януловъ (с. д): Обяснете какъ отъ 3 милиона ставатъ 10 милиона лева?

Д. Мангъровъ (д. сг): Г. Януловъ! Слушайте и Вие, както ние вчера Ви слушахме съ търпение.

Д. Бъровъ (д. сг): Истината по отношение исканията на Народната банка и по парадокса за плащането на гишето предъ Народната банка е тая. Колкото и да е силна математиката на г. Януловъ, когато той отиде тамъ и направи справка, ще остане дълбоко разочарованъ отъ това, което е поддържалъ тукъ. Справедливостта, г. г. народни представители, именно е довела до тѣзи решения, които се поставятъ тукъ не на съвѣстно обсъждане, а на партизански разборъ, за създаване на настроения и за правене демагогия въ нашата страна.

Г. г. народни представители! Съ тѣзи кратки обяснения по арбитражнитъ процеси азъ свършвамъ, защото тѣ не сж и обектъ на тезата ми днесъ, когато говоря по извънредния бюджетъ. Тѣзи обяснения, смѣтамъ, сж достатъчни — защото и да искате други, не могатъ да ви се дадатъ — да хвърлятъ свѣтлина върху ония заблуждения, нека си позволяя този силенъ изразъ, които се създаватъ и тукъ, въ Парламента, и въ пресата, и на улицата, и на площади, и на митинги. Всичкитъ тѣзи грозни викове, г. г. народни представители, за голѣми печалби сж единъ направенъ шумъ. Тѣзи голѣми печалби азъ не ги виждамъ, тѣ не сжществуватъ. Азъ не виждамъ въ нашата страна българскитъ предприемачъ да живѣе и да крепне богатъ и имотенъ, да може да просперира и днесъ като такъвъ, и съ взаимнитъ усилия и на останалитъ творци въ техниката както и на творцитъ въ стопанскитъ начинания и размисления, като Васъ, г. Януловъ, да дойде да изпълни нашия строителенъ планъ, за да не сме ние въ безнадеждие и да се чудимъ защо нѣмаме планъ на строежъ и изобщо планъ на стопански и икономически подемъ на страната. А този планъ вие не можете да го реализирате дотогава, докогато унищожавате българския предприемачъ. Като българинъ, чувствавамъ срамъ и свѣнъ и ме облива руменина, когато виждамъ, че нашитъ държавни учреждения ще трѣбва да се строятъ отъ чужденци. Кой ще изпълни този стопански планъ при това положение? Азъ ще се възползувамъ отъ личнитъ спомени, които имамъ отъ покойния Иванъ Грозевъ, единъ старъ предприемачъ, нашъ учителъ, отъ който сме се възхищавали, който допринесе твърде много за съзиждането на материалната култура на България и който умрѣ въ сетна сиромашия. И когато въ своя *détrese* си споминаше за всичко, за поука държавническа ми казваше: „Когато трѣбваше да се строи линията София—Цариградъ — по-рано бѣхъ предприемачъ, въ турско време, на постройката на Арабаконашкото шосе — покойниятъ Петко Каравеловъ ме повика въ 1881 г. да взема участие въ търга, защото чужденци се явяваха на търга. И когато азъ едвамъ отстоявахъ съ своитъ икономически сили, той ми даваше куражъ и подкрепа въ желанието си да създаде творци и строители на нашата материална култура. И ние ги създадохме, но превратноститъ у насъ ни унищожиха и ше ни унищожатъ“. Смѣтамъ, че това сж може-би думитъ на погребалната пѣсенъ на българския роденъ строителъ. Ето кжде е отрицанието, ето кжде е липсата на онова творчество, което е необходима предпоставка за изпълнението на нашия стопански планъ. По този начинъ, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че се създава манталитетъ на отрицание, който измѣства разрешението на тѣзи колосални национални въпроси въ тѣснитъ партийни рамки. Ето защо, азъ казахъ, че този въпросъ трѣбва да стане една проблема национална, а не да го измѣстваме и да го изпрашаме на партийното буниче, на улицата. Азъ питамъ, какъ ще реализираме този стопански планъ, когато обезвѣрихме и българския земледѣлецъ, когато забихме ножъ на неговото битово чувство, на неговата неприкосновена частна собственостъ? Та какъ ще създадемъ отъ него единъ творецъ, който да крепи българската държава

днесъ? Та съ манталитета на отрицанието не го ли сковахме въ норми, за да пита той, дали тази норма е постоянна и дали догодина нѣма да се измѣни? Та не измѣстихмѣ ли съ манталитета на отрицанието онова творческо съсловие, което се стремѣше да изтика чужденцитѣ и да създаде нѣщо родно въ тази страна? Та не унищожихмѣ ли ние българския националенъ търговецъ на нашитѣ земеделѣски произведения, които се бѣше запѣналъ преди войнитѣ да измѣсти голѣмитѣ експортѣорски фирми и да стане самъ експортѣоръ? Не бѣше ли манталитетътъ на отрицанието, който измѣсти българския търговецъ, за да стане единъ обикновенъ посредникъ, единъ обикновенъ калаузинъ и да изпадне до положение да спѣва общественото развитие днесъ въ страната и да бѣде замѣстенъ отъ чужденци? Та не спѣнахмѣ ли ние въ това отношение и българския еснафъ? Не бѣхмѣ ли ние, които смѣтахмѣ да разрешаваме голѣмата социална проблема съ двамата чирака, които се хранѣха заедно съ майстора, които сподѣляха взаимно неволи и недѣжи, които взаимно се кооперираха за творчество? Не смѣтахмѣ ли ние да правимъ партия отъ чирацитѣ на еснафството? Та не унищожихмѣ ли ние съ манталитета на отрицанието и българската кооперация, която, така или иначе, но съ право, по мое убеждение, бѣше извикана да бѣде единъ творчески двигателъ въ реализирането на стопанскитѣ планове? Не абдикираха ли много наши общественици предъ новаторството? Не измѣстихмѣ ли ние съ манталитета на отрицанието отъ правия пѣтъ и самото работничество, не смѣтахмѣ ли да създадемъ отъ него не единъ творчески кооператоръ съ български капиталъ, но на неговия грѣбъ да създадемъ единъ проводникъ на разрушителни теории, за да разрушимъ и работничеството, една отъ най-здравитѣ устоя на нашия стопански подеи?

И когато, г. г. народни представители, съ този манталитетъ на отрицанието разрушаваме устоятъ, на които се крепи стопанскитѣ просперитетъ на тази страна, когато разрушаваме правното чутѣе и правната сигурностъ въ тази страна, когато разрушаваме правото на собственостъ, единствениятъ двигателъ за стопански просперитетъ, азъ питамъ: на какво се надѣвате вие за реализирането на единъ социаленъ планъ, скалъпенъ въ хладнитѣ канцеларии на резоньорството? Докато ние, г. г. народни представители, не се спремъ на въпроса за повдигането на тия творчески сили и не създадемъ увѣрене, че въ тази страна крепѣе правното съзнание, че въ тази страна има отговорности за нарушаване правото на частна собственостъ, не ще можемъ да намѣримъ и онова довѣрие, за да получимъ заемъ, който ще подкрепи ония творчески сили въ българската държава, които сж крепители и лостъ на просперитета на нашето стопанство, за да можемъ по такъвъ начинъ да очакваме и облекчение на днешнитѣ наши стопански теготи. (Рѣжоплѣския отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пѣдаревъ.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Не очаквахъ и не смѣтахъ, че толкова скоро нашиятъ Парламентъ ще бѣде свидетелъ, какъ бързо се забравятъ клетви и думи, дадени въ него, че всички ще се стараемъ да направимъ възможното, за да настѣпи въ тази страна най-сетне успокоение и да може въ нея да се заработи по-усърдно и по-усилено за превъзможване на всички стопански прѣчки, които спѣватъ развитието на нашия народъ и на нашата държава. Азъ разбирамъ по единъ извънреденъ бюджетъ да се явятъ народни представители отъ името на парламентарната си група и да ни дадатъ своитѣ вѣзки съображения, че този извънреденъ бюджетъ не навреме и не намѣсто се представя отъ правителството, че въ този извънреденъ бюджетъ има разходи, които не трѣбва да се правятъ, защото не сж нуждни за развитието на нашата страна въ днешния моментъ; разбирамъ да се явятъ да говорятъ по съществуването на този извънреденъ бюджетъ; разбирамъ да се явятъ тукъ и да кажатъ по принципъ: ние сме противъ този бюджетопроектъ, не желаемъ да го гласуваме, и да ни дадатъ всичкитѣ свои съображения, за да ни убедятъ, че нашата страна ще върви по-добре, ако този извънреденъ бюджетъ не се гласува. Но, г. г. народни представители, на такива ли дебати присъствуваме ние при разглеждането на този бюджетъ? Не се ли превърна тази трибуна на трибуна, отъ която постоянно се насажда онова пакостно настроение въ нашата страна, което замѣглява погледитѣ и прѣчи за спокойното

разрешаване на голѣмитѣ стопански въпроси, вмѣсто да бѣде трибуна, отъ която да се изразяватъ идеи и мисли за заздравяването на нашия стопански животъ? Азъ скѣрбя, че не можахмѣ да чуемъ до край замислената речъ на г. Стефанова. Това е единъ човѣкъ, който има отговорности въ нашия стопански животъ — голѣми или малки, не зная, другъ ще сѣди, азъ не съмъ компетентенъ. Ние трѣбваше да чуемъ неговото слово. Обаче отъ първитѣ нѣколко думи, които той изказа тукъ, г. г. народни представители, — азъ съжалявамъ, че Народното събрание не изслуша до край този ораторъ — азъ можахъ да се убѣдя доколко и въ хора, които претендиратъ, че сж долу въ реалността, че живѣятъ съ нуждитѣ на този народъ, може да се замѣглява погледа отъ дребно, отъ долно партизанство.

Та какво бѣше началото на неговата речъ? Г. г. народни представители! Този човѣкъ се явява да говори отъ името на една парламентарна група и това, което той каза, то е идеята и разбирането на Демократическата партия въ този Парламентъ. Този човѣкъ дойде да постави като начало на нашата стопанска разруха два акта, извършени тогава, когато г. Мушановъ бѣше министъръ на вътрешнитѣ работи, съ пълното съзнание, че той управлява тая държава и я рѣжководи.

Н. Мушановъ (д): И г. Молловъ говори по същия въпросъ. Вие не сте слушали общитѣ дебати по бюджета. Той заяви, че финансовата криза настѣпи и изобщо положението на лева е влошено оттогава, когато ние, кабинетътъ отъ 1918/1919 г., изнесохме българското злато.

Министъръ В. Молловъ: По-рано.

Н. Мушановъ (д): Вие бѣхте членъ на Демократическата партия, както и г. Молловъ и г. Ляпчевъ бѣха членове на Демократическата партия. Г. Ляпчевъ бѣше мой другаръ въ кабинета. Вие не-сте чули нищо ново отъ г. Стефановъ. Вие сте забравили всичко това.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Г. Мушановъ! Азъ и днесъ поддържамъ, че това, което г. Молловъ и г. Ляпчевъ направиха като министри на България, направиха го затуи, защото положението бѣше таково, обстоятелствата се бѣха така сложили, че трѣбваше да го направятъ въ изпълнение на своя дългъ като управници на България, но не като хора, които не сж разбирали какво вършатъ и сж вкарвали страната въ лошо положение. Тогава г. Стефановъ е билъ на противно мнение.

Н. Мушановъ (д): Да, и тогава бѣше на противно мнение, и това е за него честь.

Министъръ В. Молловъ: Но не си даде оставката.

Н. Мушановъ (д): Азъ повдигнахъ въпроса, дали нѣмаше начинъ, по който можемъ отново да си възвърнемъ златото? Тия въпроси, г. Пѣдаревъ, сж много сериозни и, като не дадохте снощи възможностъ на г. Стефанова да се изкаже, по-добре ще бѣде да почакате да се изкаже, та тогава да му възразявате. Това ще бѣде най-хубаво.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): По тия два пункта, които азъ засѣгамъ, г. Стефановъ се изказа. Но г. Стефановъ бѣше директоръ на Дирекцията за стопански грижи и обществена предвидливостъ тогава, и ако г. Стефановъ е смѣталъ, че има другъ начинъ на уреждане нашитѣ стопански въпроси, че по тоя начинъ, по който е трѣгнало правителството, то ще напакости на нашата държава, той трѣбваше да се оттегли, да не съдействува на единъ актъ, който, споредъ неговото убеждение, ще бѣде пакостенъ.

Н. Мушановъ (д): Азъ съветвамъ и Васъ да се оттеглите, понеже има много въпроси, по които не сте съгласни съ правителството.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звѣни) Г. Мушановъ! Моля, не прекъсвайте оратора. Вие надвишавате правото на прекъсване.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Г. Мушановъ! Азъ не съмъ управникъ и, ако Вие разбирате значението и смисъла на това, което говорите, Вие самъ ще се засрамите отъ положението си на голѣмъ държавникъ и голѣмъ юристъ!

Н. Мушановъ (д): Следъ 9 юний нѣма голѣмъ, все-малки сме! (Оживление)

Н. Пждаревъ (д. сг): Въ всеки случай — толкова голям, колкото се считаш ти.

Г. г. народни представители! Азъ искамъ да подчертая онова желание, което прозира въ всичките оратори, които се изредиха тукъ, за да създаватъ настроение, а не да преценяватъ положението, не да преценяватъ повдигнатите въпроси съ всичкото спокойствие и хладнокръвие, което се налага на всеки, който излиза на тази трибуна. Нека ми позволи г. Мушановъ да кажа, че и той не беше освободенъ отъ това настроение, когато се яви да говори тукъ.

Г. г. народни представители! Г. Мушановъ се спрѣ, като на единъ важенъ, като на единъ голѣмъ въпросъ по този извънреденъ бюджетъ, на въпроса за арбитражниятъ съдилища и за арбитражните решения.

К. Лулчевъ (с. д): Тоя е кардиналниятъ въпросъ днесъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ се питамъ: може ли да се разкриятъ дебати по тоя въпросъ така инцидентно, както това стори г. Мушановъ; може ли по такъвъ начинъ Народното събрание да се явява въ ролята на единъ преценител на арбитражни решения, безъ да сѣ спазени и най-малките формалности за запазване на неговия престижъ на една законодателна власт и на власт, която контролира управлението, а не на една власт, която никога не се мѣси въ решенията на нашите съдилища?

И. Януловъ (с. д): Вие като съдия или като законодатель говорите въ настоящия моментъ? Монтезкьо казва, че трите власти не бива да се смѣсватъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ ще дойда и до онова, което г. Януловъ говори тукъ, и той ще получи заслужения отговоръ на всичко. Нека не бърза!

И. Януловъ (с. д): Не бързамъ, а Ви питамъ: Вие като съдия ли говорите или като законодатель?

Н. Пждаревъ (д. сг): A tout seigneur tout honneur.

И. Януловъ (с. д): Г. Пждаревъ! Въпроса, съ който ние се занимаваме сега, Вие сте го разглеждали като съдия. Вижте до какво смѣнение на властите се е достигнало!

Н. Пждаревъ (д. сг): Да, защото понятието за властите въ вашите глави е толкова смѣсено, че вие не можете да направите разлика между една законодателна власт и решенията на едни съдилища.

И. Януловъ (с. д): Правимъ разлика.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не можахте да я направите. Отъ онова, което говорихте и на което азъ ще дойда, ще се разбере, че не можахте да я направите.

И. Януловъ (с. д): Вие бѣхте ли съдия по арбитражни дѣла?

Н. Пждаревъ (д. сг): Защо ме питате?

И. Януловъ (с. д): Като бѣхте съдия, елементарното достойнство налага да не бѣдете тамъ (Сочи трибуната). Това е унизително за Парламента, това никѣде го нѣма — единъ арбитраженъ съдия да се явява тукъ, на трибуната да говори!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Януловъ! Правя Ви напомняне и Ви моля да не нарушавате реда.

И. Януловъ (с. д): Азъ приемамъ това напомняне.

С. Рязковъ (д. сг): Г. Януловъ! Вие молихте ли се да влѣзете въ арбитражния съдъ? Питамъ Ви, отговорете!

И. Януловъ (с. д): Никога не съмъ се молилъ.

С. Рязковъ (д. сг): Вие се молихте да влѣзете, но не бѣхте приети.

И. Януловъ (с. д): Нека бѣдатъ свидетели г. Славейко Василевъ и други, че ние сподѣляхме мисли, и протестирахме, и си тровѣхме нервите, и казвахме какво може да се направи.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г. Януловъ, запазете спокойствие.

Н. Пждаревъ (д. сг): По пѣтя, по който трѣгва г. Мушановъ, нѣма да вървя. Азъ съмъ длъженъ да подчертая онѣзи грѣшки, въ които той изпадна въ желанието си да уязви нѣкого, преди всичко управлението. Той каза: правителството допустна първоначално една грѣшка. Законътъ отъ 1915 г., а съ него и всичките му измѣнения отъ 1915 г. насамъ предвиждатъ всичките спорове да се разрешаватъ отъ арбитраженъ съдъ, съставенъ отъ едни и същи лица. И понеже се е допустнала тази грѣшка, вече нататъкъ се явяватъ онѣзи несъобразности въ решенията, които г. Мушановъ изтъкна въ своята речъ.

Г. г. народни представители! Да е било такова желанието на законодателя отъ 1915 г. — това въ закона не прозира. Преди всичко г. Мушановъ знае, че това не е една компания, а много компании, които сѣ въ процесъ си държавата, и че всѣка компания има право да посочи свой арбитражъ, и че въ закона не е предвидено, че всичките компании сѣ задължени да се съгласятъ да определятъ единъ арбитражъ. Ако това въ закона не е предвидено, по какъвъ начинъ правителството ще застави главните предприятия да се спратъ всички на едно и също лице? Азъ не казвамъ, че това не е възможно, но това законътъ не постановява. И когато ще искате да правите упрѣци, недейте се базира на закона, а кажете, че не е предвидено, че не е направенъ опитъ, но недейте казва, че това е положението на закона. Та, най-сетне, г. г. народни представители, г. Мушановъ говори отъ името на една парламентарна група, председателъ на която е г. Малиновъ, юрисконсултътъ на правителството по всичките тия дѣла. И ако г. Малиновъ е съ разбирацията на г. Мушанова и съ разбирацията на дѣлата имъ парламентарна група, той щѣше да даде този съветъ на правителството: „Правителство! Вие какво назначавате различни арбитражи? Законътъ изисква назначаването на едни и същи арбитражи отъ страна на всички предприемачи и отъ страна на правителството по всички дѣла“.

Н. Мушановъ (д): Значи, пакъ г. Малиновъ е виновенъ, че не ви е далъ акълъ! Значи, той е отишълъ тамъ само за отговорности.

Н. Пждаревъ (д. сг): Искамъ да подчертая, кѣде Вие отивате, когато желаете да уязвите. Искамъ да Ви кажа, че Вашите разбиравания не сѣ разбираванията на г. Малиновъ, че Вашите разбиравания сѣ Ваши лични разбиравания и не могатъ да бѣдатъ разбиравания на вашата парламентарна група.

Но, г. г. народни представители! Каго отстранимъ тази невѣрност, която г. Мушановъ искаше да прокара въ своите обяснения, дохождаме до полагането на въпроса както отъ г. Мушанова, така и отъ г. Янулова.

Какво искатъ г. Мушановъ и г. Януловъ отъ Народното събрание? Цѣлятъ имъ речи по този бюджетъ се сведоха до въпроса за арбитражниятъ съдилища. Приведоха ни се разни цифри отъ г. Янулова, у когото имаше желанието да обърне Народното събрание на едно публично събрание, на каквито е говорилъ по време на изборите. Той смѣташе, че говори на хора, които нѣматъ понятие отъ бюджетъ, отъ държавни разходи. Той ни говори за милиарди — за 15-милиарденъ бюджетъ, за 30—40-милиарденъ националенъ доходъ, говори ни, че Народното събрание по този начинъ ангажирало въ разходи за държавни нужди ¹/₂ отъ цѣлия националенъ доходъ.

И. Януловъ (с. д): Опровергайте ме! Не е ли вѣрно това?

Н. Пждаревъ (д. сг): Всичко това, г. г. народни представители, като че ли се говорѣше на едно публично събрание, а не предъ Народното събрание.

И. Януловъ (с. д): Азъ говорѣхъ само истината — съ цифри.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. Януловъ! Вие говорѣхте съ цифри, но когато говорите отъ трибуната на Народното събрание като икономистъ, като социологъ, като човѣкъ съ голѣмъ претенции на версиранъ по нашите стопански въпроси, когато говорите за голѣми бюджети, Вие трѣбва да посочите едно перо отъ тѣзи бюджети, което е излишно, което нѣма нужда да се изразходва и което Народното събрание го е допустнало да mine отъ желание да надува държавниятъ бюджетъ. И когато Вие ни говорите за увеличаване на държавния бюджетъ отъ 4 на 6 милиарда, а следъ това на 7 милиарда, азъ ще Ви напомня заседанията на бюджетарната комисия и акциите на вашите приятели, на вашите представители тамъ, когато бюджетитъ се прокараха презъ бюджетарната комисия. Тѣ ще си спомнятъ — нѣкои отъ тѣхъ не сѣ тукъ, най-главниятъ, г. Алексовъ

не е тук — че покойният Теодор Теодоров, а подир него и моя скромност най-много настоявахме: не може, г. Алексов, да се предвиждат такива повишения на заплати, не може да се предвиждат такива нови служби, защото когато ние тук плачем за положението на чиновничеството, ние трябва да помислим по какъв начин там долу данъкоплатците изплащат своите данъци.

Х. Баралиев (с. д): Значи, Алексов ви е управлявал в бюджетарната комисия. То се разбра!

Н. Пждарев (д. сг): И при все това широките социалисти бѣха всѣкогаш готови да гласуват тия разходи и никогато не се обявяваха против тѣхъ.

А. Радолов (з. в): А вие защо ги приемахте? Нали вие сте болшинство в бюджетарната комисия?

Н. Пждарев (д. сг): Бюджетитѣ растат затуй, защото нуждитѣ, на които има да отговори нашата държава, постоянно растат и ние не сме въ състояние да предвидимъ най-необходимитѣ, най-наложителнитѣ кредити за правното отправлене на нашия общественно-политически и стопански животъ. Може ли по такъв начинъ да говорите: „Вие надухте държавнитѣ разходи“, безъ да подчертаете, че толкова и толкова кричащи нужди не намиратъ още удовлетворение въ разнитѣ параграфи на редовния и другитѣ извънредни бюджети? Когато вие отъ тази трибуна по такъв начинъ искате да създавате настроение, позволете ми да кажа, че ние не можемъ да ви считаме за онова, за което вие сами себе си считате. Всичкитѣ ония работи, които говорихте тукъ, сѣ празни приказки, които тукъ не могатъ да иматъ значение. Всичкото, на което вие се спрѣхте, бѣше, за да създадете настроение срещу арбитражитѣ.

И. Янулов (с. д): Цитирахъ Ви само „Миръ“ и „Слово“.

Н. Пждарев (д. сг): Вие цитирахте само „Миръ“ и „Слово“ и ще цитирате въобще само пресата на Демократическия сговоръ, защото единствено тя е сериозно загрижена за стопанското положение на страната. Вие виждате тукъ хора, които сѣ загрижени и за днешния и за утрешния денъ и които смѣтатъ, че напреджкътъ на нашата страна ще бѣде въ заздравяването на всичко онова, което е българско, ценно, наше; въ издигането на българската нация и на българската държава тѣ виждатъ успѣха на цѣлото население, на всички, които сѣ въ България. Вие сте друго; вие търсите похвала за вашитѣ дѣла отъ другаде, отъ интернационала, червенъ, вишенъ, зеленъ, и не знаемъ какъвъ — тамъ вие търсите подкрепа. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

И. Янулов (с. д): Ето, това е демагогия.

Х. Баралиев (с. д): Тази речъ е за нѣкое селско събрание, г. Пждаревъ. Не е хубаво да се излагате тъй тукъ.

Н. Пждарев (д. сг): Ще прецените моята речъ споредъ вашия умъ. Всичко е споредъ преценката и споредъ мѣрката, съ която то се мѣри.

Та казвамъ, г. г. народни представители, отъ разглеждането на този бюджетпроектъ се взема поводъ, за да се предизвика Народното събрание да се занимава съ единъ въпросъ, съ който то не само не може, но не е достойно да се занимава. Азъ разбирамъ, г. г. народни представители, ако г. Мушановъ, ако г. Януловъ, толкова много смутени отъ решенията на арбитражитѣ сѣдилища, бѣха намѣрили нѣкой модусъ, нѣкой начинъ, щото Народното събрание не вече да ревизира решенията на сѣдилищата, не да ги критикува, не да ги обсъжда и осъжда, но да се яви като една законодателна власт, като изразител на народния суверенитетъ и да каже: решенията сѣ си решения, ние се прекланяме предъ тѣхъ, но арбитражитѣ сѣдилища разрешаватъ само частно-правни отношения — законътъ отъ 1915 г. съ различнитѣ му измѣнения отъ 1924 и 1925 г. натоварва арбитражитѣ сѣдилища да се занимаватъ съ частно-правнитѣ отношения на държавата и на предприемачитѣ, да опредѣлятъ въ рамкитѣ на договоритѣ и на законитѣ, какво иматъ право да получатъ предприемачитѣ; арбитражитѣ сѣдилища сѣ за държавата една изключителни сѣдилища, тѣ не сѣ редовни сѣдилища и като такава тѣ могатъ да решаватъ само въ рамкитѣ, които ясно имъ сѣ поставени отъ закона, нищо повече отъ това не могатъ да решатъ. Г. г. народни представители! Арбитраж-

нитѣ сѣдилища сѣ разрешили вече спороветѣ, но нма ли Народното събрание въ нѣщо да упражни своето право на суверенитетъ?

Н. Мушановъ (д): Вие, като представител на държавата, ще ни кажете по кои въпроси арбитражитѣ сѣдилища не трѣбваше да се произнасятъ. Вие дължите да кажете това, защото сте държавенъ представител въ този сѣдъ, бидейки и народенъ представител. Кажете ни го Вие сега тукъ, азъ не го зная.

Н. Пждарев (д. сг): Азъ заради това щѣхъ да подчертая оная лекота, съ която се явяватъ и Вие, и г. Януловъ . . .

Н. Мушановъ (д): Каква лекота? Какви въпроси съмъ поставялъ? Азъ критикувахъ.

Н. Пждарев (д. сг): Чакайте, ще чуете.

Н. Мушановъ (д): Отъ сега нататкъ ще поставямъ въпроси. Азъ три години по редъ говорихъ — Вие знаете това — и Ви казахъ, че ще дойдете до това положение. Нали си спомняте, че Ви казахъ това, когато Вие, като сѣдия, отказате единъ месецъ да отивате въ сѣда. Разправете ни за този случай.

Н. Пждарев (д. сг): Ще Ви разправа, г. Мушановъ, защото и тогава, както и днесъ, Вие не се мѣчтите да спомогнете на едно национално дѣло, Вие се мѣчтите да създавате настроение.

Н. Мушановъ (д): Това е Ваше гледище.

К. Лулчевъ (с. д): Много станаха спасителитѣ!

Н. Пждарев (д. сг): Г. г. народни представители! Г. Мушановъ ме предизвика, ще му кажа.

Н. Мушановъ (д): Кажете.

Н. Пждарев (д. сг): Когато се разглеждаха законопроектитѣ за измѣнение закона за арбитражитѣ сѣдилища, когато се разглеждаха и други законоположения, повдигахъ се въпросъ дали може народенъ представител да бѣде назначенъ за арбитъръ. Предложение отъ г. Мушанова имаше народниятъ представител да не може да бѣде арбитъръ. Добре, Народното събрание не възприе това разбиране на г. Мушанова. Когато на мене се предложи да бѣда арбитъръ, знаейки това решение на Народното събрание и считайки, че поемамъ една обществена служба, че отговарямъ на даденото ми довѣрие отъ единъ човѣкъ, който ме познава, и отъ едно правителство, което ме зачита, азъ приехъ. Но, г. г. народни представители, когато се повдигна въ тая Камара споръ: „Може ли това, къде отиваме ние, нашиятъ Парламентъ пропада, ако народнитѣ представители ставатъ и арбитражи“, азъ счетохъ за мой дълтъ да депозирамъ оставката си на правителството, като казахъ: г-да! вашитѣ предшественици — другъ бѣше кабинетътъ — ми довѣриха да бѣда арбитъръ, но първото условие да бѣда арбитъръ е да имамъ моралното спокойствие, да не бѣда излаганъ на поругания, да бѣда спокоенъ предъ себе си и второто условие е да имамъ авторитетъ предъ общези, на които ще решавамъ спороветѣ.

Н. Мушановъ (д): Подпредседателтъ на Народното събрание г. Вазовъ направи това предложение. Той ли Ви унижава? Предложението е отъ него, той е надъ Васъ, обрънете се къмъ него и нему кажете това.

Н. Пждарев (д. сг): Не е важно, азъ подчертавамъ факта. Азъ депозирахъ тогава своята оставка.

И. Янулов (с. д): Г. Вазовъ искаше раздѣление на властитѣ и това трѣбваше да се направи, защото е срамотно да вземашъ 600 хиляди лева хонораръ като сѣдия и да бждешъ и депутатъ.

Н. Мушановъ (д): Азъ онзи денъ въ своята речъ по този въпросъ не съмъ приказвалъ, пкъ Вие съ мене се занимавате! Не сте слушали. Не съмъ повдигалъ въпросъ нито за арбитражитѣ, нито за хонорара.

Н. Пждарев (д. сг): По поводъ на тази оставка, г. Мушановъ, на 21 септемврий миналата година г. министърътъ на желѣзницитѣ ми пише: „Въ притежание съмъ на отпра-

веното ми писмо, въ което излагате твърде уважителният съображения, които диктуват отеглянето Ви от арбитражния съд. Азъ сподѣлямъ значението на тия мотиви отъ чисто морално естество. Едновременно съ това, обаче, трѣбва да се иматъ предъ видъ и твърде трезвитъ сѣждення, които се изказаха отъ трибуната на Народното събрание, даже отъ видни опозиционни представители, които не намѣриха нищо противно и неестествено относно срѣдата, изъ която държавата е избрала и посочила своитѣ арбитражи. Азъ сподѣлямъ също основателността на съображенията, които сѣ ръководили моя предшественикъ въ подбора на арбитражитѣ. Въ тоя моментъ азъ съмъ принуденъ да Ви привлѣка вниманието и върху друго едно още по-важно съображение, а именно голѣмитѣ морални и материални щети, на които държавата би се изложила, ако именно сега, когато се намира въ навечерието на завършване дѣлата и решенията на арбитражнитѣ сѣдилища, това се осуети поради засѣгане чувствителността на арбитражитѣ, особено на тѣзи, посочени отъ държавата. Храня пълна вѣра, че тия върховни държавни интереси ще взематъ връхъ въ Вашата преценка и въ тѣхно име Ви моля да продължите участието Ви въ арбитражния съдъ до привършване разглеждането на дѣлата“.

Г. г. народни представители! Не можеше да не се признае правотата на тѣзи съображения. Азъ останахъ въ арбитражнитѣ сѣдилища съ пълното съзнание, че не нарушавамъ моя дългъ като народенъ представител и че изпълнявамъ една обществена служба, която изисква, преди всичко, довѣрието на онѣзи, които я повѣряватъ. Това за скобитѣ, които откри г. Мушановъ.

Е добре, ако г. Мушановъ или г. Януловъ се явѣха предъ Народното събрание и кажеха: „Арбитражниятъ съдъ свърши своята работа, той разреши онѣзи спорове, съ които бѣше натоваренъ, но арбитражниятъ съдъ засегна и другъ въпросъ, който ние смѣтаме, че не е отъ неговата компетенция; ние смѣтаме, че въпросътъ дали да се плати на предприемачитѣ въ злато или не, не може да го разреши арбитражниятъ съдъ“; ако, така тѣ бѣха поставили въпроса, тогава имаше защо Народното събрание да се занимава съ него. Защото, да ви кажа правото, г. г. народни представители, по всички дѣла, въ които съмъ участвувалъ, азъ съмъ изказвалъ такова мнение: считамъ, че държавата съ закона, който е гласувала, е възложила на арбитражитѣ да разрешатъ спороветѣ между странитѣ, но въпросътъ, какъ ще се изплащатъ сумитѣ на предприемачитѣ, смѣтамъ, че е единъ въпросъ, който не е отъ компетенцията на арбитражнитѣ сѣдилища. Всичко онова, което е уговорено да се плати въ злато, ще се плати въ злато и арбитражнитѣ сѣдилища не могатъ другояче да решатъ. Но арбитражнитѣ сѣдилища могатъ да намаляватъ това изплащане въ злато, когато предприемачитѣ пожелаятъ да стане такова нѣщо. Предприемачитѣ сѣ възложили на арбитражнитѣ сѣдилища да се произнесатъ за такова едно намаление. Арбитражнитѣ сѣдилища, обаче, не могатъ да смѣтатъ, че държавата имъ е възложила да решатъ и това: онѣзи суми, които тя е трѣбвало да плати не въ злато, а въ обикновена монета на времето, когато задължението е възникнало, да се платятъ сега въ злато. Арбитражнитѣ сѣдилища се произнесоха и по този въпросъ. По моето разбиране, тамъ вече тѣ превишаватъ компетенцията си. Но това мое разбиране не се възприе отъ другитѣ сѣдници.

Н. Мушановъ (д): Напр. гаранция се връща валоризирана. Второ, за една машина между Мездра и Видинъ, която навремето е оценена, за да се вземе отъ държавата, сега се плащатъ 20.000.000 л.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не сте проучили въпроса.

Н. Мушановъ (д): Азъ не съмъ билъ арбитъръ, за да го зная точно.

Н. Пждаревъ (д. сг): Трѣбваше да прочетете решението, г. Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Тѣзи въпроси съмъ ги чулъ отъ компетентни хора, които ги знаятъ. Не ме е излъгалъ човѣкътъ, който ми е говорилъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Когато Вие повдигате този въпросъ, трѣбваше да го проучите.

Н. Мушановъ (д): Азъ съмъ увѣренъ, че когато уважаемиятъ г. министъръ на желѣзницитѣ вземе думата, ще Ви ги каже по-точно, отъ мене.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не можете по такъвъ начинъ да слагате тѣзи въпроси — тамъ е моята идея. Не можете да

слагате на разглеждане решенията на арбитражнитѣ сѣдилища.

Н. Мушановъ (д): Моля Ви се, г. Пждаревъ, позволете и недейте се обижда. Когато Вие, който сте арбитъръ, излизате да подскажете на Народното събрание, че арбитражнитѣ сѣдилища сѣ се произнесли по единъ въпросъ, който и вие поддържате, че не подлежи на разрешение отъ арбитражнитѣ сѣдилища, какъ Вие искате да не говоримъ по решенията на арбитражнитѣ сѣдилища? Въ качеството на народенъ представител и арбитъръ казвате това.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ Ви казвамъ кое можете да говорите, но не искате . . .

Г. Семерджиевъ (д. сг): Не е тукъ мѣстото.

И. Януловъ (с. д): (Къмъ Н. Пждаревъ) Вие, като сѣдия, подкрепяте нашата теза.

Н. Мушановъ (д): Азъ съмъ много доволенъ, че Вие повдигнахте единъ въпросъ, по който съмнение нѣма. Вие казвате на народното представителство: въпросъ е, дали по известни въпроси, по които се е произнесълъ арбитражниятъ съдъ, той е билъ въ правото си да се произнесе. Вие мислите, че не е въ правото си. Тогава ще унищожимъ решенията на арбитражнитѣ сѣдилища, ако тѣ сѣ излъзли извънъ рамкитѣ, които имъ е дало Народното събрание. Азъ ще изуча този въпросъ и ще сезирамъ Народното събрание.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. Мушановъ! Вие имавте моето мнение, но Вие не сте го чели.

Н. Мушановъ (д): Отъ Вашата речъ вадя това заключение.

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие излизате да говорите голо-словно, безъ да проучите въпроса. Ако бѣхте го проучили, щѣхте да го схванете.

Н. Мушановъ (д): Азъ съмъ Ви много признателенъ, че го изнасяте отъ трибуната.

Н. Пждаревъ (д. сг): Та, казвамъ, г. г. народни представители, не можемъ да влизаме въ преценка на решенията на арбитражнитѣ сѣдилища. Можете сега да ни занимаете само съ единъ въпросъ: арбитражнитѣ сѣдилища ограничили ли сѣ се въ рамкитѣ, които имъ поставя законътъ? Този въпросъ можете да повдигнете, и не тукъ, по поводъ на нѣкакъвъ си параграфъ за нѣкакви си разноси за арбитражнитѣ сѣдилища, а съ едно специално законодателно предложение.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Г. Пждаревъ! Става вече единъ часъ говорите по това, което въ началото на речта си изключвахте. Четете ни писма, отъ които никой отъ насъ не се интересува. Забавлявате ни цѣлъ день и ни губите времето, а приказвате за стопанска катастрофа! Кого интересуватъ тѣзи писма?

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие бѣхте тукъ, когато г. Мушановъ ме предизвика . . .

Б. Смиловъ (нац. л. о): Тѣ сѣ ваши лични дертове.

Н. Мушановъ (д): Тѣ не сѣ наши лични дертове, тѣ сѣ обществени, защото когато държавниятъ арбитъръ не искаше единъ месецъ да заседава, това е вече общественъ въпросъ, това не е личенъ въпросъ. Азъ искамъ да кажа на г. Пждаревъ, че той чете това писмо, обаче за другитѣ мотиви, отъ които азъ зная нѣкои, не иска да каже нищо. Единъ месецъ отказвахте да заседаете.

Н. Пждаревъ (д. сг): Други мотиви не може да знаете, защото таква никому не съмъ давалъ. Народното събрание заседаваше и Вие бѣхте тукъ народенъ представител, когато единъ арбитраженъ съдъ излъзе съ първото решение по Свищовското пристанище презъ м. февруарий. Къде бѣхте тогава да проучите това решение и да направите своитѣ възражения и нужнитѣ постѣпки? Г. Мушановъ, азъ ще Ви кажа друго. Когато излъзе първото решение на арбитражния съдъ, Дирекцията на желѣзницитѣ веднага сезира своитѣ адвокати съ въпроса. Събраха се всички — тамъ е билъ и г. Малиновъ — за да се произнесатъ по това решение и може ли правителството, държавата да предприеме нѣщо. Г. Мушановъ и г. Януловъ! Защо се явявате

тукъ днесъ и повдигате тѣзи въпроси, когато вашитѣ двама приятели, видни наши юристи, г. Малиновъ и г. Джидровъ, като защитници на държавата бѣха повикани въ Дирекцията на желѣзницитѣ да бѣждатъ консултирани и да се иска отъ тѣхъ мнение по какъвъ начинъ трѣбва да се реагира, ако е нужно, следъ като излѣзе арбитражното решение по Свищовското пристанище?

Н. Мушановъ (д): Г. Малиновъ и г. Джидровъ защитиха ли добре каузата на държавата въ процеса?

И. Януловъ (с. д): Споредъ мене, не. Ние нѣма да се водимъ отъ приятелски съображения, а трѣбва обществено да се отнасяме.

Н. Мушановъ (д): Ако Вие, г. Януловъ, завиждате на Джидровъ, че е вземалъ хонораръ, азъ не му завиждамъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие не можете да ми поставяте този въпросъ тукъ, г. Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Адвокатитѣ защитници на държавата, когато сѣ били повикани отъ г. министра, азъ знаа, че сѣ положили другъ въпросъ: г. министърътъ да събере суперъ-арбитритѣ и арбитритѣ на държавата, за да помислятъ сериозно по решенията на арбитражнитѣ сѣдилища. Това знаа. Вѣрно ли е или не?

Н. Пждаревъ (д. сг): Това е мѣрката . . .

Н. Мушановъ (д): Тѣ имаха длъжностъ като адвокати на държавата да го направятъ. Недейте оеднаквява длъжността на адвокатитѣ защитници на държавата и моята длъжностъ като народенъ представителъ, който иска известно изяснение на въпроса.

Н. Пждаревъ (д. сг): И вие атакувахте тогава правителството.

Н. Мушановъ (д): Азъ не атакувахъ правителството, азъ дирѣхъ начинъ за уреждането на въпроса, ако има възможностъ да го уредимъ, и съжалявамъ, че не сте ме слушали.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не може правителството да го урежда.

Н. Мушановъ (д): Азъ казахъ, че не мога да критикувамъ съвѣстата и знанията на арбитритѣ, това е тѣхна работа, азъ не засѣгамъ никого отъ тѣхъ, но като народенъ представителъ, понеже, виждамъ противоречия въ тѣхнитѣ решения и понеже има засегнати държавни интереси, желая тѣзи противоречия да ги премахнемъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие не можете да искате това отъ правителството, защото то не може да се намѣсва въ работата на сѣдилищата, не може да се намѣсва въ работитѣ на суперъ-арбитра; то си е свършило работата, когато ги е посочило и избрало. Вие можете ли да направите упрѣкъ на правителството за избора на арбитритѣ, може ли да смѣтате, че арбитритѣ сѣ зле избрали суперъ-арбитритѣ, когато сѣ ги взели отъ най-висшата срѣда на съдебната администрация? Къде можемъ да отидемъ ние, ако днесъ пожелаемъ отъ правителството да се намѣси, за да измѣни въ каквото и да било решенията на арбитражнитѣ сѣдилища? Това правителството не може да го направи.

И. Януловъ (с. д): Вие сами казахте, че арбитражнитѣ сѣдилища сѣ валоризацията не бивало да се занимаватъ. Вие сте подписали на особено мнение.

Н. Пждаревъ (д. сг): Особеното мнение на арбитра е негово мнение, което не се възприема отъ суперъ-арбитра, а суперъ-арбитритѣтъ решава въпроса.

И. Януловъ (с. д): Вие казахте, че въпросътъ за валоризацията не е отъ компетенцията на арбитражнитѣ сѣдилища и че по въпроса за валоризацията Вие сте подписали всички решения на особено мнение. Значи, тѣ сѣ превишили своята властъ и ние сме длъжни да се занимаемъ съ това превишаване на властъ отъ тѣхна страна.

Н. Пждаревъ (д. сг): Мнението на суперъ-арбитра е мѣрдавно. Ако Народното събрание смѣта, че суперъ-арбитритѣтъ не е правъ, тогава то по реда, който предвиждатъ законитѣ ще трѣбва да направи своето.

И. Януловъ (с. д): Да, така е, тукъ сте правъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Това е само единственото, което може да се направи. Защото когато е въпросъ за справедливостъ общо въ тази страна, когато е въпросъ да приложишъ не онова, което въ сжщностъ погледнато е справедливо, но което е нужно, тогава изпълнителната властъ, по решение на Народното събрание, щѣ действуватъ.

К. Пастуховъ (с. д): Не само трѣбва да се констатира това, но този въпросъ трѣбва да стане достойние на Народното събрание и то да го разреши.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Оставете оратора да се изкаже.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ говоря съ разрешение на г. Пждаревъ. Азъ съмъ правилъ питане до г. министра на желѣзницитѣ по този въпросъ. Той си оми рѣцетѣ като каза, че имало законъ и оставихме да минатъ тия решения, които сѣ единъ скандалъ въ съзнанието на обществото. Народното представителство и всички трѣбва да се заинтересуватъ да се намѣри начинъ да се излѣзе отъ това положение. Не е въпросъ да се нападатъ решенията на сѣда отъ формално гледище.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. Пастуховъ! Прочетете решенията на сѣда — а Вие трѣбва да ги прочетете като общественикъ — и ще видите, че когато е въпросъ за справедливостъ, която трѣбва да се приложи отъ сѣда, той я прилага.

К. Пастуховъ (с. д): Челъ съмъ ги.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Това не значи, че Вие имате право да прекъсвате. Оставете оратора да се изкаже.

К. Пастуховъ (с. д): Какъ така? За какво ще дадемъ единъ милиардъ лева? За да удовлетвори нѣколко предприемачи, а тукъ да мине работата само съ едно говорене! Азъ съмъ съгласенъ съ г. Пждаревъ, който предлага решенията да се разглеждатъ отъ Народното събрание.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Пастуховъ! Отъ вашата група говори ораторъ. Недейте нарушава реда въ Събранието.

К. Пастуховъ (с. д): Това е най-лесниятъ начинъ за разрешение на въпроса.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Не можете да се отнасяте съ таково пренебрежение и съ таквава изрази къмъ предприемачитѣ. Това сѣ български граждани, . . .

К. Пастуховъ (с. д): Десетъ души.

Н. Пждаревъ (д. сг): . . . които сѣ били полезни на тази държава, които сѣ вложили енергия, сила и срѣдства, за да съдействуватъ за нейното благоустройство. И днесъ тѣзи предприемачи сѣ въ правото си да искатъ да имъ се заплати.

И. Януловъ (с. д): Къде сѣ сега акцинтѣ имъ?

Н. Пждаревъ (д. сг): Но вие повдигате другъ въпросъ, който не може да се повдигне въ сѣдилищата.

Н. Мушановъ (д): Предприемачитѣ сами сѣ слисани, защото едни получаватъ валоризация 30%, а други 50%. И тѣ не знаятъ защо е така.

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие не ме оставяте да се изкажа.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г-да, защо изтезавате оратора? Оставете го свободно да се изкаже.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ желая да схванете сжщността на въпроса и да разберете, че не може да искате отъ сѣдилищата да прилагатъ въ частнитѣ отношения друга справедливостъ отъ онази, която сѣ установили преди всячко договоритѣ, добритѣ нрави и добритѣ отношения между договорящитѣ.

Но, г. г. народни представители, вие повдигате и другъ въпросъ. Вие казвате: „Държавата въ името на голъми държавни и обществени интереси се намъси въ стопанскитъ отношения на гражданитъ и се създадоха голъми несправедливости“. Вие искате, както държавата е постъпила съ ония граждани, които иматъ влогове въ банкитъ, както е постъпила съ ония граждани, които сж построили здания на частни лица, както е постъпила съ ония, които сж дали влоговетъ си въ заемъ на държавата, както е постъпила съ всички граждани, които сж се ползували отъ закона за мораториума и закона за покритие наличността на българската Народна банка, така да се постъпи и съ тѣзи предприемачи. Е добре, г. г. народни представители, можете ли да приемете, че това е работа на съдъ?

К. Пастуховъ (с. д.): Ще видимъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Можете ли да искате съдилищата да преценяватъ обстановката, при която се е действувало и размъритъ, до които може да се отиде при посъгането на частно-правнитъ интереси въ името на този голъмъ общественъ интересъ? Единствено законодателното тѣло, единствено Народното събрание е, което може да разреши този въпросъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Трѣбва да го разреши.

Н. Пждаревъ (д. сг): Така поставете този въпросъ и искайте да се действува. Ще видимъ дали тогава Народното събрание ще каже, че и по отношение на тия хора ще трѣбва да се приложи онова, което се приложи къмъ всички.

Ц. Табаковъ (зан): Бива ли да се жертвува България за 50—60 души?

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. Табаковъ! Това не вие и не азъ ще решимъ, ще го реши Народното събрание; не може да го реши правителството. Това не е негово дѣло. Вие прещавате правата на правителството. То не може да посъга на частнитъ права на гражданитъ, докато съ законъ не бже постановено това.

Ето защо, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че ако ние проучаваме въпроситъ, които се повдигатъ отъ тази трибуна и желаемъ да се дойде до тѣхното разрешение, полезно за общитъ интереси на страната, а не да създаваме заблуждения и настроения, ние бихме постъпили по-другояче. И тогава вие, като контролъори на управлението, като съучастници на управлението и негови надзорници, ще изпълните дълга си. Това ще бже отъ полза за всички въ нашата страна. Нека така действуваме, г. г. народни представители. По такъвъ начинъ ние наистина ще можемъ да дойдемъ до едно разумно решение, съ което, като не се засѣгатъ институтитъ, които нашата държава е признала за необходими, за да бже запазенъ правовиятъ редъ въ нея, като не се посъга на правата на частнитъ лица, ще може да се запазятъ и голъмитъ, много голъмитъ интереси на тази страна: да има въ нея спокойствие, миръ и вѣра, че въ тази държава всички граждани еднакво се третиратъ и иматъ еднакво защитени своитъ интереси. Тогава и вие и ние ще спечелимъ, защото ще заздравимъ България. (Ръжкоплъскания отъ сговориститъ)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ Тодоровъ.

П. Тодоровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г-да! Азъ ще направя нѣколко само бележки по внесения бюджетопроектъ за извънреднитъ приходи и разходи на държавата. Съжалявамъ, че бѣхъ възпрепятствуванъ да изслушамъ всички господа, които говориха по внесения бюджетопроектъ и затова ще се спра главно на нѣкои мисли, които се изказаха отъ нѣкои оратори отъ опозицията въ свръзка съ исканитъ суми отъ г. министра на финанситъ.

Каза се, че съ бюджетопроекта за извънреднитъ кредити се искатъ и суми, които би трѣбвало да се впишатъ въ редовния бюджетъ. Това е право. Но, г-да, отъ нѣколко години насамъ това е не само една практика, но това е една необходимостъ. Извънреденъ бюджетъ и редовенъ бюджетъ, разграничени отъ нѣколко години фактически не съществуватъ или съществуватъ само по традиция. Защо? Щомъ не разполагаме съ извънредни ресурси да погасимъ разходитъ, които съставляватъ съдържанието, така да се каже, на извънредния бюджетъ, естествено е, че ще се занимаваме съ подобни комбинации. Азъ го казахъ още преди

4 години и затова ми се направи единъ голъмъ упръкъ. Това даже послужи за доста много насмѣшки и едва ли не за окарикатуряване на една цѣла финансова система — че нашиятъ държавенъ бюджетъ — говоря изобщо за редовния държавенъ бюджетъ — е консомативенъ бюджетъ. Нѣма защо да го криемъ и трѣбва да отбележимъ ясно, положително и категорично едно положение, за да бждемъ избавени отъ редица излишни дебати, да не кажа отъ редица мистификации.

Г-да! Ако ние сме заставени, вследствие погрома на нашия левъ, да отдѣляме 2 милиарда и нѣщо за чиновнически заплати; ако сме принудени да поддържаме една наемна армия — всичко друго, освенъ заплатитъ, които се плащатъ по военния бюджетъ, е почти нищоженъ кредитъ, нищоженъ отъ гледна точка на изпразненитъ наши складове, на материалната организация на нашата армия, на нейнитъ ежедневни нужди — ако ние сме принудени, казвамъ, да поддържаме една наемна армия и да отдѣляме близо $\frac{1}{2}$ милиардъ лева за заплата на този войникъ, който не взема тая заплата, за да я даде на своя баща, на своето семейство, бихъ казалъ, на своето стопанство и по такъвъ начинъ да се получи нужниятъ производственъ еквивалентъ въ доходъ, който би се създадъ въ плюсъ въ неговото стопанство отъ тѣзи нови суми, които чрезъ военния бюджетъ отиватъ въ неговото частно стопанство, а това значи, че въ $\frac{1}{10}$ тази сума е единъ разходъ проигранъ, разпилѣнъ, наложенъ, необходимъ, защото така повелява този, който е писалъ она фаталенъ договоръ за миръ, ако нашиятъ сервизъ за държавнитъ дългове въ разстояние само на 5—6 години се е удвоилъ и има една страшна тенденция да стигне въ близко време 2 милиарда лева, като приходитъ оставатъ все същитъ, а задачитъ, които сме си поставили за разрешение, не сж маловажни и малоченни — ако само тия пера, г. г. народни представители, съставляватъ повече отъ половината на нашия държавенъ бюджетъ, кой смѣ да говори за единъ голъмъ издържанъ финансовъ планъ, за едни стопански държавни идеи, следвани последователно съ години, кой смѣ да направи укоръ на респективния министъръ, че не е ималъ достатъчна прозорливостъ да ви каже отъ преди година и половина, че толкова и толкова стотици милиона имамъ на разположение да ги отдѣля за извънреденъ бюджетъ? Председателтъ на бюджетарната комисиия отъ 4 години знае що за адъ, що за кипежъ е въ тая институция, кждето съ многобройни голъми и малки транзакции, изхождайки изпѣло отъ голъмитъ нужди на държавата, се създаватъ тия и тия компромиси въ формата на цифри, за да се впишатъ въ тази или онази страница въ държавния бюджетъ. И, г. г. народни представители, и той, и вие, и ние сме идвали до едно единствено заключение: пари за редовния бюджетъ се извънредно трудно намиратъ и, следователно, често пѣти шемъ не шемъ, още при съставянето на редовния бюджетъ, ние сме принудени, не да фалшифицираме бюджета въ старото разбиране на тази дума, но нѣкои работи да ги поотложимъ, та дано постъпятъ нѣкои доходи и тепърва да ги впишемъ. Ето какъ се явяватъ нѣкои пера отъ естество такава — признавамъ това — че тѣ трѣбваше да бждатъ вписани преди година и половина въ редовния бюджетъ, но не сж вписани не поради липсата на добра воля, не поради нарушение на финансовата теория, не поради незнанието на бюджетнитъ принципи, не и заради това, защото и той и вие, особено тия, които сж въ бюджетарната комисиия, не сж чели елементарнитъ третета по тия голъми науки и не знаятъ какъ отъ гледна точка на това или на онова учение за бюджета може да се издържи последователно единъ бюджетъ. И когато господата отъ тази страна (Сочи лѣвицата) — струва ми се, г. Радоловъ — казваха: „Ние бихме желали да видимъ въ редовния бюджетъ да се впише една грамадна сума за изсущаване на блатата; ние бихме желали да се дадатъ кредити, за да се изкаратъ по-скоро желѣзнопѣтнитъ линии, които отъ преди 2—3 или 5 години се строятъ съ една мравешка бързина“, азъ бихъ попиталъ. Кой не желае това, кой не схваща, че всѣки бавенъ строежъ разсипва маса трудъ, капитали, съкровищни срѣдства, които въ предшестващитъ години сж вложени тукъ или тамъ, а впоследствие, поради това, че не е могла да се продѣлжи постройката, се разсипватъ?

Г. г. народни представители! Погледнете извънредния бюджетъ на г. министра на финанситъ: вънъ отъ нѣкои кредити за извънредни нужди, като тия за довършването на театъра, за Военното министерство, и тукъ-тамъ — не мога да си спомня — още нѣкои пера, всичко друго, съ малки изключения, е наистина кредитъ, който е трѣбвало да се впише въ редовния бюджетъ. Нима това ние не го знаехме! Нима това ние не го съзнавахме, не го чувству-

вахме! Не можем да го извършим, г-да. И заради това за извънреден бюджет ще се говори, въ неговото правилно разбиране, тъй както преди години, преди войната се е говорило, само тогава, когато бъдем щастливи да склучим един голъм стабилизационен заем за голъми производителни разходи. Какъ ще се склучи заемъ, кога ще се склучи? Азъ не се съмнявамъ, че всъки моментъ се промишлява по това, особено отъ министра на финанситѣ. Не знаемъ — увѣрявамъ ви — да е имало финансовъ министъръ, откакъ България съществува, който да се е намислялъ, отъ гледна точка на съкровищнитѣ постъпления, въ по-тежко положение, отколкото днешниятъ финансовъ министъръ, разбира се, не по негова вина.

Г-да! Азъ ще се спра на известни данни — ако мога тия цифри да ги намѣря сега — за да илюстрирамъ моята мисль.

Следователно, дотогава докогато ние нѣмаме тоя извънреденъ държавенъ ресурсъ, не може и критикитѣ, които се правятъ на извънредния държавенъ бюджетъ, да се слагатъ на старата теоритична основа. Азъ нѣма да засѣгамъ миналото, г-да, да ви привеждамъ много и интересни приѣми, за да видите, че даже и тогава, когато държавата е била при сравнително много по-добри финанси, когато е разполагала съ външни заеми, които се склучаха периодически презъ две, презъ три години, когато имаше резервенъ фондъ отъ злато и въ *Länderbank*, и въ *Banque de Paris et des Pays Bas*, и въ много още парични центрове на свѣта, даже и тогава, казвамъ, сж се правѣли известни грѣшки поради липса на бюджетна техника и на достатъчно бюджетно прозрение, като сж се вписвали въ извънреднитѣ бюджети — които сж съпътствували всѣкога редовнитѣ — разходи, които сж отъ характеръ на редовния бюджетъ. Но туй е минало. Сега трѣбва да се излѣзе отъ тая, бихъ казалъ, предпосилка, за да се разбере характерътъ на нашия редовенъ и особено на нашия извънреденъ бюджетъ.

Г. г. народни представители! Азъ се спирамъ, както казахъ, само на това, което чухъ, и което смѣтамъ, че трѣбва да бже предметъ на нашето внимание.

Каза се: „Разбира се, ние нѣма да имате бюджетно равновесие; то се знае, че ще се чувствува ежегодно една грамадна празнина при балансирането на нашия редовенъ и извънреденъ бюджетъ. Оставяйки на страна всички ония разходи, които ние не одобряваме, като се поставиме на становището на отрицанието на буржоазния редъ, или чисто и просто на гледището, че ние не можете да редите държавния бюджетъ, и не можете да управлявате изобщо; като вземаме предъ видъ, че ние бѣхте извънредно много галантни къмъ чужденцитѣ; че ние се съгласихте да се платятъ едни грамадни суми за тѣхни съмнителни креанси; че ние, безъ да водите борба, безъ да изчерпвате всички аргументи, които бѣха на ваше разположение — и правни, и международни, и политически, и морални, и общочовѣшки — се съгласихте на тая и оная дата да броеите колосални суми на нашитѣ съседи, естествено е, че ние ще разнебитѣ нашето бюджетно равновесие, което изобщо не е съществувало отъ редица години насамъ. То се знае, че за тоя вашъ сервилитизъмъ, за тая голѣма откупна данъ на нашето управление, ние ще докарате тия празнини въ нашата съкровищна каса“.

Уважаеми г-да! Считате ли ние, че ще се намѣри единъ единственъ човѣкъ отъ тукъ, (Сочи министерската маса), който при тия слаби постъпления въ нашето съкровище би отдѣлилъ лекомислено не грамадната сума отъ 200—300 или 500 милиона лева, а 20 или 30 милиона лева? Г-да! Отъ нѣколко дни се води една страшна борба въ бюджетарната комисија за 15 или 20 милиона лева за производствени разходи. Защо е тая борба? Мислите ли, че министърътъ на финанситѣ не схваща, че тия разходи сж необходими? Мислите ли, че членоветѣ на бюджетарната комисија не схващатъ, че всѣки левъ, хвърленъ въ нашето производство, ще даде една богата рента? Ако ние сме стигнали до едно такова положение, предпоставяте ли, че има люде, били тѣ обикновени депутати, отговорността на които е стократно по-голѣма, може-би, отъ отговорността на нѣкой министъръ, които лекомислено могатъ да кажатъ: „Одобряваме тая конвенция, която ние сте склучили съ този или онзи нашъ съседъ, да му платите тая или оная сума като резултатъ отъ нашитѣ нещастия отъ войнитѣ“? Азъ считамъ, че ако е въпросъ за лично честолубие, като управникъ, или като депутатъ, или като респективенъ министъръ, нѣма, подчертавамъ, да се намѣри нито единъ човѣкъ оттукъ, (Сочи министерската маса) и оттамъ, (Сочи дѣсницата) който лекомислено да поеме такава една отговорностъ.

И затова, който се интересува отъ този тженъ, не искамъ да кажа зловецъ процесъ, който характеризира нашитѣ договори отъ десетъ години насамъ съ представителитѣ на великитѣ държави, съ представителитѣ на съседскитѣ държави, които всѣкога казватъ: „Давай, защото по договора за миръ извънредно много дължишъ“, а ние и министритѣ всѣкога, въ всички кабинети — подчертавамъ, въ всички кабинети — сме водили една страшно упорита борба съ лични агитации, съ лични протести, съ меморандуми, съ делегации въ конференции и, бихъ казалъ, често пѣти съ повишенъ тонъ и съ енергиченъ жестъ; който отъ васъ, г-да, иска да знае какъ се е стигнало отъ едни фантастични, неопредѣлени суми, милиарди златни лева като репарации до 20—15 или 10 милиона лева златни, нека заповѣда въ респективнитѣ министерства и азъ съмъ убеденъ, че той ще дойде до съзнанието, до което е дошълъ всѣки единъ добросъвъстенъ гражданинъ, когато е обсъждалъ тия голѣми въпроси, че всичко, което се е имало на разположение — и логика, и критика, и протести, и възмущение, и молби — е било използвано. На времето обвинявахъ нашитѣ правителства, че били извънредно много подобострастни и смѣтали, че само по такъвъ начинъ биха могли да спечелятъ благоволенieto на чужденцитѣ. Други е обвиняванъ, че е правилъ известни жестове, които докарали обратни резултати. Искамъ да кажа, че въ тая сфера на държавническа дейностъ сж използвали всички аргументи и внушения, за да се постигнатъ възможно по-скромни цифри. (Ржкопѣдскания отъ стговориститѣ). Е добре, знаете ли ние претенцитѣ на тия наши съседи, за които се е говорило тукъ, какви бѣха и на какво се сведоха?

Но, г-да, често пѣти се изтъква: „Това е вънъ отъ договора за миръ, то можеше да не се плати“. Защо се говорятъ работи, които сж очевидни? Напротивъ, това лежи въ договора за миръ, за голѣмо наше нещастие, и на тая именно база стѣпватъ всички ония, които искатъ да взематъ една сума отъ държавния ковчегъ, защото това е формално уговорено по известни членове въ договора за миръ. Но казва се, че то е несправедливо. Това е субективно. Отъ наша гледна точка не само това е несправедливо; отъ наша гледна точка не само окупацията е несправедлива, но и репарациитѣ сж несправедливи; отъ наша гледна точка най-несправедлива е тая тежка, тая ужасна, тая катастрофална за българското племе данъ съ наемната армия. Отъ наша гледна точка максимата „Горко на победения“ е приложена съ всичкия си ужасъ. И, въпрѣки това, ние сме принудени да се справяме съ това положение. Въ известенъ моментъ ние вземаме известно отношение къмъ тия въпроси.

И голѣмиятъ въпросъ, г-да, не е дали това е справедливо и човѣшко или не, но голѣмиятъ въпросъ на практическата политика, на опортюнизма е, дали при дадена международна и балканска констелация, дали при дадена психология въ Обществото на народитѣ или при дадени съвети, които решаватъ тия въпроси, сж използвани всички срѣдства, сж приведени овреме всички аргументи, сж постигнати максимални резултати. Ето, тукъ трѣбва да застанемъ ние, когато обсъждаме въпроситѣ така нашроко, съ по една дума, когато ги шаблонизираме, за да можемъ да критикуваме.

Въ 1923 г. ние намѣрихме единъ въпросъ за известни креанси, искания на нашитѣ съседи-югославитѣ вече принципиално разрешенъ; тая грамадна сума, която искаха тѣ, като се позовавахъ на известни членове отъ договора за миръ, е намалена и е намалена извънредно много. Г-да! Справете се — и особено обръщамъ вниманието на господата отъ другата страна, които въ всички тия механизми, бихъ казалъ, и мистериозни гѣнки на тая борба не сж ориентирани — и ние ще видите каква упорита воля, каква грамадна енергия, какъвъ куражъ, да не кажа по-силна дума, сж били проявени, когато е трѣбвало да се отстаиватъ интереситѣ на племето и интереситѣ на държавната хазна.

Г. г. народни представители! Още единъ въпросъ се засегна тукъ — въпросътъ за арбитражитѣ. Господата, които до свѣтлия отъ друга гледна точка, се изказаха доста подробно и азъ нѣма защо да се спирамъ на нея. Заради мене въпросътъ за арбитражитѣ е въпросъ принципаленъ, въпросъ общественъ, въпросъ стопански. Ако респективнитѣ министерства и технически дирекции, ако миналитѣ управления по една или друга причина не сж счели за нужно преди 10, преди 20, азъ бихъ казалъ и преди 30 години да копиратъ — нѣма защо нѣщо ориги-

нално да измисляме — съответният закон в чуждото законодателство, които уреждат тия спорове в процеса на самата постройка; ако ние 15—30 години сме държали хора, за които така красноречиво говори г. Бъровъ, които сж едни отъ стълбоветъ на нашата стопанска култура, които, вмѣсто отрицание, съ денонощенъ трудъ и съ творчество създадоха това, което се казва „Борушица“ и „централна линия“ — да не споменавамъ за други материални ресурси на нашето строителство; г-да, ако всичко това се сведе дотамъ, че повечето отъ тѣзи хора приживе бѣха принудени да продадатъ на безценица хубави имоти, които при днешната обезценена пара сж десетки и стотни милиони лева, за да ликвидиратъ своитѣ платѣжи не само къмъ Българската народна банка, но и къмъ частни фирми — защото, забележете, когато се спори по този въпросъ, трѣбва да се знае, че задълженията на тия господа и на тия консорциуми не сж били само къмъ Народната банка, която можеше най-после да укаже къмъ тѣхъ известно благоволение, но и къмъ частни фирми — тѣзи хора бѣха измѣстени отъ чуждия капиталъ — днесъ ние, безъ да бждемъ противъ чуждия капиталъ изобщо, съ скръбъ виждаме тукъ грамадни плакарди на чужди фирми, които взематъ постройката не на желѣзници и пристанища, защото желѣзницитѣ и пристанищата сега, поради нашата беднотия, ги строимъ по други методи, но взематъ строежа даже на обикновени здания — тѣзи хора бѣха униожени, бѣха отстранени отъ стопанската дейностъ, докато сжщевременно другитѣ капиталисти можеха да си създадатъ голѣми ажиотажни печалби въ това размирно време отъ 1918 до 1922/1923 г. Моралитѣ, възгледитѣ, темпераментитѣ, концепцията на тия хора бѣха малко по-други; тѣзи хора не се занимаваха съ тѣзи подвизни игри на всевъзможни акционерни дружества, но искаха да печелятъ съ своето проумие, съ своя честенъ и упоритъ трудъ, съ своята система. Защото, ако наистина е имало нѣкога строителна система у насъ, тя бѣше изнесена отъ тѣхъ, тя не е изнесена отъ насъ, младото поколение, което строи на зигъ-заци, спорадично. И ако тѣзи хора не можаха да изкористятъ тази епоха, за да спечелятъ това, което тѣ бѣха изгубили вследствие на грѣшки въ нашето законодателство и, подчертавамъ пакъ, вследствие на недѣжи въ нашето законодателство, г-да, защо не застанемъ на тази принципиална, на тая идейна основа и да кажемъ: спрете, стига, 10, 15, 20, 30 години даже бѣха много? По варненския процесъ какво вземаха тѣ срещу тия 10 милиона лева, г-да, които ние имъ платиме? — Азъ бѣхъ тогава министъръ на финанситѣ. — Вземаха сложната лихва на една крѣанса отъ 200—300 хиляди лева — всичкото друго бѣше отхвърлено. Азъ оставамъ настрана тѣзи, на които положение е добро; имамъ предъ видъ онѣзи, които бѣха покрусени отъ известни арбитражни решения, вследствие минималния размѣръ на присъждѣното въ сравнение съ това, което тѣ сж очаквали, съ което присъдено тѣ не могатъ да се наплатятъ, не могатъ да живѣятъ, и перспективата предъ тѣхъ е страшна, мѣчна.

Г-да! Ако всичко това е така, една обществена сила или едно правителство е имало куража да сложи веднѣжъ за всѣкога на окончателна ликвидация този въпросъ, предъ този голѣмъ общественъ и стопански проблемъ заради мене се замѣгляватъ тия дефекти, които оттукъ (Сочи лѣвницата) или оттамъ (Сочи дѣсницата) могатъ да се изтѣкнатъ. Че кое човѣшко дѣло, г-да, е съвършено, особено когато се започва съ една нова процедура, съ нѣщо, което досега у насъ не е било осъществявано? При такава разглеждане на въпроса, изчезватъ и голѣмитѣ хонорари, изчезва и всичко това, което може да бжде обектъ на една критика — азъ признавамъ това, което може да характеризира една психология — азъ съмъ съгласенъ, което можеше да не бжде въ известное отношение — и това приемамъ, и това признавамъ, правя и тая грамадна концесия. Но, г-да, край всичитѣ тия голѣми проблеми и при този голѣмъ замахъ, съ който тѣ се разрешаватъ, ние трѣбва да отстранимъ това, което мина и замина, което ще мине и ще замине и следъ въ нашето стопанство и въ нашето строителство нѣма да остави, а да гледаме онзи голѣмъ въпросъ, който се ликвидира и трѣбва да се ликвидира. (Рѣжоплъскания отъ сговориститѣ)

Г-да! Азъ искамъ да обърна вашето внимание на другъ единъ въпросъ и ми се струва, че, въ връзка съ дебатитѣ по извънредния бюджетъ, той заслужава вашето внимание. Той е по-общъ. Това е въпросъ за системното обединяване на нашата хазна, което създава грижа на г. ми-

нистра на финанситѣ, която ще досвали окончателно конситѣ отъ главата му. Това трѣбва и на насъ въ всѣки моментъ да създава една голѣма загриженостъ. Защо ни е внесълъ г. министърътъ на финанситѣ извънреденъ бюджетъ въ размѣръ само на 200 и нѣколко милиона лева? Затова защото толкова пари му трѣбватъ? Затова защото респективнитѣ министерства такива списъци сж му представили? Затова защото всѣки единъ министъръ не се е каралъ съ него цѣли часове или цѣли дни, за да му се отпуснатъ по-голѣми кредити? Затова защото не сж необходими на нашата царщина днесъ минимумъ 800 милиона и даже 1 милиардъ лева, за да се продължи това, което е започнато и преустановено, за да се започне това, което трѣбва да се започне, та най-после да се даде доказателство на свѣта, че почваме и ние да живѣемъ като една държава съ модерни нужди, задоволявани системно, задоволявани не богато, но достатъчно? — Защото, г-да, срѣдства нѣма и, което е най-печалното, защото тия срѣдства на съкровището постепенно и непрекъснато прѣсѣх-ватъ. Азъ ще ви помоля да обърнете внимание върху 4—5 цифри, които ще ви приведа, за да видите колко эле сме ние въ това отношение, не откогато сегашниятъ министъръ на финанситѣ управлява този ресоръ, а колко эле сме ние въ това отношение изобщо откогато ние, Сговоритѣ, управляваме. Имаше проблѣсъци, имаше известни надежди, откриваха се известни перспективи въ дадени години на нашето управление, че можемъ да бждемъ хора съ по-широка рѣжа, че можемъ да задоволяваме по-голѣми претенции и че можемъ изобщо да се впуснемъ въ една строителна политика на широкъ стилъ. Дали лично азъ, като неговъ предшественикъ, съмъ се заблуждавалъ, дали нося за това голѣма или малка отговорност, дали съмъ ималъ право или не, това сж въпроси, г-да, които ние нѣма защо да обсъждаме тукъ, но въ всѣки случай азъ съмъ длъженъ да подчертая, че последнитѣ две бюджетни упражнения завършватъ недобре, следъ като се спрѣха почти всички разходи за извънредния държавенъ бюджетъ. (Оживление) Азъ ви казахъ, и г. министъръ Молловъ е съгласенъ, и вие сте съгласни, че 200 и нѣколко милиона лева сж нула въ сравнение съ това, което е необходимо. Но той не ги дава, нѣма откъде да ги вземе, той вижда, че не трѣбва да бжде толкова широкъ, колкото бѣхъ азъ, защото това води беди за нашето съкровище, защото пари нѣма.

Ц. Табаковъ (зан): Правъ е да не дава.

П. Тодоровъ (д. ст): Азъ не казвамъ, че не е правъ; напротивъ, азъ искамъ да обясня известно положение, което трѣбва да се има предъ видъ отъ много господа, особено отъ тия, които считатъ, че е достатъчно само да се гласува единъ законъ съ по-голѣми обложни проценти, или че е достатъчно финансовата администрация да получи едни окръжни за една по-голѣма екекуция, или че е достатъчно да се държи едно оптимистично финансово експозе, за да може да се получатъ извънредно много приходи.

Д. Дерлипански (з. в): Така мислѣхте и вие преди 5—6 години, когато казахте, че банктотитѣ сж въ чорапитѣ на чичо.

П. Тодоровъ (д. ст): Г-да! Понеже тукъ се повдига въпросъ за „чорапа на чичо“, азъ ще ви кажа следното нѣщо. Не е имало Парламентъ, не е имало обществена сила въ нашата държава, която толкова много да е промишлявала за тоя „чорапъ на чичо“. Въ това време, г-да, когато въ държавния бюджетъ фигурираше единъ приходъ близо 1 милиардъ и 700 и нѣколко милиона лева отъ общия подоходенъ данѣкъ, обърнете внимание сега какво предстои да се събере отъ поземелния данѣкъ и беглика. И азъ не знамъ дали по свѣта ще намѣрите такава великодушна — да не кажа по-тежка дума — власт, която може да стигне дотамъ, че като промишлява за „чорапа на чичо“, да каже: поземелниятъ данѣкъ въ България ще бжде срѣдно 7 л. Защото у насъ има 40 и нѣколко милиона декара работна земя, а е предвидено да постѣпятъ отъ поземеленъ данѣкъ 300 милиона лева — и она приятелъ (Сочи Д. Дерлипански), който не знамъ какво образование има, може да смѣтне, че това прави срѣдно 7 л. на декаръ поземеленъ данѣкъ. 7 л. на декаръ — това е 1 кгр. зърно. И ако действително и сега се намиратъ люде, безразлично отъ коя обществена срѣда, които искатъ да твърдятъ, че ние не сме промишлявали

за стопанскитѣ и за отдѣлни казайствени интереси на известни съсловия, г-да, азъ считамъ, че това е не само вѣблуждение, но че това е едно самозаблуждение. (Рѣкопльскания отъ сговориститѣ)

Б. Ецовъ (д): Точно 19 л. плащамъ днесъ поземеленъ данъкъ на декаръ, а не 7 л. (Възражения отъ сговориститѣ)

П. Тодоровъ (д. сг): Г-да! Ако нѣкой има първокачествена земя, ако той има една ливада, отъ която да взема две коситби, ако има единъ черноземъ, въ който да може да забие плуга изцѣло, ако той има тлъста земя, на която се съвятъ всички култури, които могатъ да дадатъ прекрасна реколта, той ще плати, безспорно, по първата категория на оценката, той може да плати и 20 л.

Б. Ецовъ (д): Не остана вече такава земя въ България, изтощени сѣ нашитѣ земи. (Глъчка)

П. Тодоровъ (д. сг): Но, г-да, ако по поземелния данъкъ може да става споръ, . . .

Д. Гичевъ (з. в): Само него ли плащатъ селянитѣ?

П. Тодоровъ (д. сг): . . . ако нѣкой може да има тая смѣлостъ, тая дързостъ да каже, че поземелниятъ данъкъ и днесъ е извънредно тежъкъ, макаръ че е една голѣма наивностъ отъ гледна точка на известни финансиста въ България да се вписватъ толкова малки пера въ държавния бюджетъ, . . .

Б. Ецовъ (д): По-голѣмъ е днесъ, въ всѣки случай, поземелниятъ данъкъ, отколкото бѣше презъ земледѣлския режимъ.

Отъ сговориститѣ: Мълчи бе!

Б. Ецовъ (д): Азъ го плащамъ и зная, затуй Ви казвамъ. Тогава се плащаше 12 л. на декаръ, сега се плаща 19 л. Само онѣзи, които иматъ голѣми земи, само тѣ могатъ да го плащатъ. (Възражения отъ сговориститѣ)

П. Тодоровъ (д. сг): . . . може ли да се оспорва, че за едно друго милиардно богатство, което е изцѣло въ рѣцетѣ на земледѣлското съсловие — и нека го притежава, нека го умножава, защото само тогава, безспорно, България ще бѣде богата — може ли да се оспорва поне това, че бегликътъ 6 л. на овца и 9 л. на коза е единъ колосаленъ данъкъ?

Б. Ецовъ (д): Нищо не е, но запитайте въ общинитѣ колко се плаща. Близко 50 л. плаща българскиятъ селянинъ на коза. (Възражения отъ сговориститѣ) Идете питайте какво плаща населението. То е важно.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Държавниятъ данъкъ бегликъ е 9 л. По закона, другитѣ такси сѣ за общински нужди.

Б. Ецовъ (д): Важното е долу народътъ какво плаща. Днесъ положението стана още по-тежко, отколкото бѣше по-рано. Тамъ е цѣлото нещастие. (Възражения отъ сговориститѣ)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да.

П. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ нѣмахъ намѣрение да засегна тоя и споредъ вашето, и споредъ моето схващане отдавна прекрасно разрешенъ отъ гледна точка на нашето земледѣлие въпросъ за прѣкия данъкъ на нашето село. И ако не бѣше бележката на единъ господинъ отъ тамъ (Сочи земледѣлцитѣ), азъ щѣхъ да се спра на ония данни, които сѣ много по-важни, споредъ мене, въ тоя моментъ, когато трѣбва да характеризираме измѣненото положение, измѣненото състояние на нашата държавна казна, върху което азъ привличамъ вашето внимание.

Въ всѣки случай, азъ не мога да не отбележа този напредъкъ, не отъ гледна точка на финансовата теория, а отъ гледна точка на нашитѣ стопански интереси, на казайственитѣ интереси на нашето село. Повръщането надире въ облагането — и то толкова ниско — на нашата земя съ поземеленъ данъкъ е единъ колосаленъ активъ

въ финансовата политика на Демократическия сговоръ. (Рѣкопльскания отъ сговориститѣ)

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): Кажете за косвенитѣ данъци.

Д. Гичевъ (з. в): Г. Тодоровъ! Кажете, че 300 милиона лева поземеленъ данъкъ се получаватъ отъ селото, ами останалитѣ милиарди не падатъ ли на националното стопанство, преди всичко на земледѣлското производство? Държавата се отказва отъ известни данъци и ги прехвърли на общинитѣ. Защо така партизански разглеждате този въпросъ?

П. Петковъ (зан): Ако направимъ една справка, ще видимъ, че вие, като народни представители, презъ дружбашкия режимъ сте плащали много по-малко данъкъ отъ последния беднякъ въ селото.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, тишина, г-да.

П. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Прочее, въпросътъ не бѣше за нашата данъчна система. Ако ние сложимъ на разглеждане въпроса за данъчното бреме, азъ ще направя, безспорно, известни концесии на господата, които задаватъ въпроси отъ тамъ, и ще имъ кажа: не е само прѣкиятъ данъкъ; има и такси и берии, има и косвенъ данъкъ, има едно грамадно данъчно бреме. И това е затъ голѣмиятъ аргументъ на всички български правителства, които засѣгатъ голѣмия въпросъ за репарациитѣ на нашата държава: има едно тежко данъчно бреме, което мажно се понася отъ нашето население, градско и селско, особено следъ изчерпване на неговитѣ спестявания следъ нещастнитѣ войни. Този въпросъ, споредъ насъ, е ликвидиранъ, той е разрешенъ въ една смисълъ отъ тѣхъ и отъ насъ и, подчертавамъ, той стои като основа на всички съображения и на всички мотиви въ нашата човѣшка и въ нашата права борба срещу политическитѣ задължения на нашата държава. Но азъ подчертавамъ отново: азъ засегнахъ много инцидентно този въпросъ, понеже ми се отправи отъ тамъ единъ апострофъ, който считамъ, че бѣше съвършено неумѣстенъ.

Другъ въпросъ, на който азъ се осмѣлявамъ да привлѣка вашето внимание и който стои въ непосредствено отношение съ бюджета, който г. министърътъ на финанситѣ иска да гласуваме, е въпросътъ за приходнитѣ постѣпления. Ако отъ тамъ (Сочи лѣвицата) се обаждатъ: „Дайте десетки и стотици милиона за доизграждане на стопанската структура на нашата държава, за повишение производственитѣ сили на нацията, за изсушавания и напоявания, където е необходимо, за да може повечко доходъ да постѣпи въ нашата държавна казна и въ нашето частно стопанство“, азъ искамъ да имъ кажа, че има граници на това даване, защото почватъ да пресушаватъ и онѣзи постѣпления, които доскоро ги смѣтахме за буини, за неизчерпаеми. Азъ искамъ да се спра именно на този проблемъ, който е извънредно сериозенъ, и да подчертая само съ нѣколко цифри, че не може лекомислено да се искатъ колосални кредити, отъ една страна, нито може да се атакува респективниятъ министъръ, че не е ималъ гениалното прозрение на времето да каже, че единъ-кой разходъ ще трѣбва да влѣзе въ редовния бюджетъ, понеже по естеството си е присѣщъ на редовния бюджетъ на нашата държава. Г-да! Отъ тукъ ми се направи и другъ апострофъ: „Въ ваше време вие твърдѣхте, че сте имали излъщци“. Съ това, което ще кажа по приходнитѣ постѣпления, ще отговоря същевременно и на този апострофъ.

Г-да! Ако преди 2—3 години можеше да се оперира съ данни приблизителни, възъ основа на известни съображения фискални и политически, които, тѣй или иначе, направляватъ нашитѣ бюджетни постѣпления, сега вече ние имаме едни завършени цифри за нѣколко години. Азъ нѣма да се спра на току-що приключения бюджетъ, азъ ще засегна първитѣ два бюджета, които се упражняваха въ началото на нашето управление, и третия бюджетъ, който се упражнява при управлението на два кабинети. Азъ нѣма да искамъ да стоварвамъ на този или онзи повечко или по-малко отговорностъ; мене ме интересува фактътъ, мене ме занимава сериозно тенденцията, мене ме безпокои онова постепенно намаляване на нашитѣ съкровищни ресурси. На какво се дължи то — ние можемъ по това да откриемъ всѣкога широки дебати. Въ всѣки случай, то не се дължи нито на смѣната на портфейлитѣ на финансовитѣ министри, нито на това или онова настроение на финансовата администрация; дължи се на

нъщо по-общо, по което често пъти г. Мишайковъ съ своя екзактен умъ и съ своитѣ аргументирани данни, отъ гледна точка на статистиката, на икономиката, на финансовата наука, е изказвалъ редица идеи. Азъ ще се задоволя само съ известни данни. Въ 1923/1924 г. редовнитѣ приходи на държавния бюджетъ сѣ били 5.360.000.000 л., а редовнитѣ разходи сѣ били 5.150.000.000 л. Както виждате, има единъ излишъкъ, и азъ, когато съмъ говорилъ за излишъци, не съмъ челъ фантазмагории. Ще дойда до голѣмитѣ дефицити и не се боя да кажа, че тѣ съществуватъ, че трѣбва да ви загрижатъ, и ако трѣбва да понесемъ отговорностъ за това, ще я понесемъ. Та по бюджета за 1923/1924 г. ние имаме единъ излишъкъ отъ 210.000.000 л. — единъ незначителенъ излишъкъ. Какво е това 210 милиона лева? Това сѣ нѣколко милиона лева златни, които на времето не правѣха никому впечатление, които и сега сяко не правятъ впечатление, понеже знаемъ тѣхната ефективна стойностъ и тѣхната покупателна стойностъ. Следующиятъ бюджетъ, който ни изненада и на който се градѣше единъ по-голѣмъ фискаленъ, съкровищенъ оптимизъмъ и който ни позволи единъ по-голѣмъ размахъ въ нашия извънреденъ и редовенъ бюджетъ, следующиятъ бюджетъ за 1924/1925 г. ни дава приходъ 6 милиарда 850 милиона лева и редовни разходи 6 милиарда и 16 милиона лева — единъ плюсъ, регистриранъ въ официалнитѣ съкровищни книги, отъ 842 милиона лева. Г-да! Дължи ли се това на нѣкакво финансово магическо чудо; резултатъ ли е на нѣкаква гениална способностъ на финансовия министъръ; мислите ли, че това е плодъ на нѣкакви свръхчовѣшки комбинации на Финансовото министерство? Не. Финансовата и стопанска конюнктура бѣше благоприятна, населението още не бѣше изчерпило своитѣ ресурси отъ по-рано, можеше да пласира грамадни срѣдства въ своитѣ инвентари и за подобрението на своето стопанство, имаше износъ на тютюнъ, имаше износъ на яйца, пухтѣше въ пълненъ пулъсъ нашето стопанство и вследствие на това, просто съ едни елементарни усилия на финансовата администрация, се получи единъ плюсъ отъ 842 милиона лева. Г-да! Когато се е приказвало тукъ за излишъци — и се е приказвало съ увѣреностъ — то се е приказвало, защото се е имало на разположение данни, които, подчертавамъ, никой не е могълъ да измисли съ срѣдни и произволни комбинации, но сѣ извлѣчени отъ фискалнитѣ книги. И ние имаме, за дветѣ години единъ излишъкъ по редовния бюджетъ, забележете, отъ 1 милиардъ и 80 милиона лева.

Д-ръ И. Бешковъ (з. в): Защо се събраха повече отъ единъ милиардъ недобори.

П. Тодоровъ (д. сг): Вие ми давате поводъ да се спра на тия недобори. Това е една великолепа тема и азъ мога да подчертая, че по нея азъ съмъ писалъ най-напредъ. Азъ ще се спра сега на нея. Добре, че ми давате поводъ.

Вѣрно ли е, че управлението на Демократическия съговоръ е заварило грамадно количество недобори, инкасирали е тия недобори, вписало ги е въ фискалнитѣ книги и е парадирало съ излишъци, благодарение на голѣмата филантропия на предшествуещото правителство (Ржкопльскания отъ стовориститѣ), което не е събрало данъциятъ, което е забравило да ги събере? Вѣрно ли е? Азъ ще Ви отговоря още сега, защото като смѣтахъ, че този въпросъ ще се повдигне, взехъ известни данни, но недейте ме прекъсва сега, когато говоря по голѣмитѣ контури на нашия бюджетъ.

Д-ръ И. Бешковъ (д. в): Свършиха се недоборитѣ на 1925 г., и отъ тогава почватъ дефицититѣ.

П. Тодоровъ (д. сг): Азъ ще се спра на тия недобори и ще Ви отговоря. (Глъчка)

Г-да! За какво се разходваха тия единъ милиардъ и 80 милиона лева?

Г. г. народни представители! Извънреднитѣ разходи презъ 1923/1924 г. бѣха 282 милиона лева. Това, което казвамъ извънредни разходи, въ сжщностъ сѣ въ голѣма степенъ редовни разходи, съ малки изключения, защото голѣма частъ отъ разходитѣ, напр. по Министерството на желѣзницитѣ, не се вписаха въ редовния бюджетъ въ достатъчно количество, а сяко така и една голѣма частъ отъ разходитѣ за строежи не се вписаха въ редовния бюджетъ. Извънреднитѣ пкъ разходи презъ 1924/1925 г. бѣха 807 милиона лева. Като се събератъ редовнитѣ и

извънредни приходи по тия два бюджета, ще се получатъ 12 милиарда 340 милиона лева, а като се събератъ редовнитѣ и извънреднитѣ разходи по тия два бюджета ще се получатъ 12 милиарда 262 милиона лева; значи, следъ като се покритъ редовнитѣ и извънредни бюджети, остава единъ плюсъ отъ 80 милиона лева. Г-да! Тия бюджети бѣха приключени, за тѣхъ азъ съмъ говорилъ по-рано и още тогава съмъ изтъквалъ излишъка, и той е неотретенъ, той съществува.

Третиятъ бюджетъ е единъ нещастенъ бюджетъ. Азъ вѣрвамъ, че сега ще ме изслушате съ внимание, понеже ще изтъкна единъ неуспѣхъ на респективния министъръ на финанситѣ, моя милостъ, и на Демократическия съговоръ. Мисля, че сега нѣма да ме прекъсватъ.

Г. г. народни представители! Бюджетътъ за 1925/1926 г. е сложенъ изцѣло на постѣпленията презъ предшествуещата година. Азъ нѣмамъ време сега — другъ пътъ ще се разправяме, когато ще се откриятъ по-широки дебати, сега азъ въ тия дебати се намѣсихъ инцидентно — да ви изтъквамъ подробно, за да ви убѣдя, че въ бюджета за 1925/1926 г. сѣ вписани приходитѣ, които се бѣха вече реализирали въ предшествуещия бюджетъ. За нещастие приходитѣ не постѣгнаха; постѣгнаха съ 500 милиона лева по-малко и отъ тукъ се явява дефицитътъ по този бюджетъ. Но, забележете, редовнитѣ приходитѣ и на тоя бюджетъ покрива изцѣло редовния разходъ на тоя бюджетъ. Какво искате повече г-да?! Че къде е тая манна, къде е тая държава, къде е тоя фискъ, къде съществува въ свѣта днесъ съкровище, което да е въ положение да отдѣли презъ тия три години за г. министра на желѣзницитѣ единъ милиардъ и 50 милиона лева извънреденъ разходъ — той може да ви каже това — да отдѣли същевременно за потушаване на възстания, за пожара въ Враца, за пожари въ други провинциални градове, да отдѣли за шосета 100 милиона лева, вѣнъ отъ това, което е вписано въ редовния бюджетъ? Къде се намира тая щастлива хазна, която да може да покрие всички извънредни разходи съ редовнитѣ приходи?

Д. Гичевъ (з. в): Въ блажена България!

П. Тодоровъ (д. сг): И ако азъ сега се спирамъ на тоя моментъ отъ нашата бюджетна история, то е, г-да, за да обърна вашето внимание, че съкровищнитѣ приходи въ последнитѣ две години намаляватъ извънредно много и намаляватъ отъ пера, за които и азъ, и министърътъ на финанситѣ, и всѣки отъ насъ, който по-спокойно проучва техниката и динамиката на нашия бюджетъ, нѣма да допусне, че отново ще се възстановятъ. Намалѣ износното мито на житото — нѣма го, то бѣше стотина милиона; намалѣ износното мито на тютюна — нѣма го, то бѣше стотина милиона; намалѣха и маса други износни мита. И отъ тамъ именно се полуцава тоя голѣмъ недоимъкъ въ приходитѣ на държавния бюджетъ, въ предшествуещото бюджетно упражнение и въ текущото бюджетно упражнение.

С. Савовъ (д. сг): Намалѣ и износното мито на добитъка.

П. Тодоровъ (д. сг): Азъ на подробности не се спирамъ — цитирамъ само голѣмитѣ приходи. Азъ нѣма да ви говоря за акциза на вината, който по необходимостъ ще се намали. Азъ само подчертавамъ, че голѣмата грижа и най-голѣмиятъ въпросъ, който съществува сега и който трѣбва да бѣде винаги свежъ и буденъ предъ съзнанието на народния представителъ, е: какво да се прави, когато постѣпленията на съкровището по предшествуещия сключенъ бюджетъ и по текущия бюджетъ намаляватъ — намаляватъ бързо, намаляватъ неумолимо, намаляватъ не съ 20—30—50—100 милиона лева, а намаляватъ съ $\frac{1}{2}$ милиардъ лева.

Нѣкой отъ лѣвицата: Има ли по-лесно отъ това — повече банкноти!

П. Тодоровъ (д. сг): Въпросътъ е прекалено сериозенъ, за да го третираме по такъвъ начинъ.

Азъ искамъ само да отбележа, че когато се изявяватъ извънредно голѣми претенции за по-голѣми извънредни бюджети и когато тукъ се откриватъ голѣми дебати за нови и голѣми кредити за известни стопанства и за известни отдѣли на държавното управление, трѣбва всѣкога да се има предъ видъ това положение на хазната,

което ни извънредно много загрижва и което извънредно много затруднява финансовия министър. Когато обсъждаме един редовен бюджет и когато имаме и министърът на финансите, и народното представителство възможност да кажат що би трябвало да се стори, тогава, г-да, и въ бюджетарната комисия, и тук ще изтъкнем това, което считаме, че трябва да се направи. Азъ само съ две думи ще кажа: трябва да изчезнат цъбли сервиси. Ако при онзи бюджетен оптимизъм, когато приходите по редовния бюджет са били съ 600—700 милиона лева повече, отколкото си ги очаквал да постъпят, е било позволено да се заблуждаваш и да кажеш: най-после, и идущата година може да бъде така и, следователно, ще карамъ съ същия размах; когато вече имаме поуката от двата последни бюджета, че приходите на държавата намаляват — не за извънредния бюджет и въпросът тук, а за редовния — тогава действително този въпрос трябва да го сложим и да го обсъдим. Проблемата не е днес дали малък или голъм извънреден бюджет да имаме; проблемата е, че днес ние сме стигнали до едно положение такова, че трябва да ни загрижи равновесието на редовния бюджет. Преди няколко години ние бяхме спокойни за съдбата на редовния бюджет; той се покриваше и оставаше нещо въ излишък. Това даваше възможност на респективния министър на финансите да бъде по-ларж, да бъде по-свободен, да бъде по-галантен. Сега ние виждаме вече, че въ два редовни бюджета все повече и повече намаляват приходите и отъ железници, и отъ мита, вносни и износни; старанията голъма, постъпленията отъ вносни мита по-малко, чужда конкуренция извънредно голъма, намаляване износните мита на главните наши износни артикули.

И понеже това е така, азъ считамъ за нужно по поводъ на този бюджетпроектъ за извънредни приходи и разходи, да кажа особено на господата, които искаха да бъдат много широки и казваха, че за това няма, за онова няма, че сме стигнали до едно положение, когато ни загрижаватъ съкровищните смътки по редовния бюджет, че финансовият министър е правъ, като казва: „Извънреден бюджет не мога да ви дамъ, защото той е въ организациона връзка само съ единъ външен заемъ“, или ако ние гласуваме извънреден бюджет въ единъ или друг размър, той ще мине презъ комисия и „ветото“ на министъра на финансите ще го къса на части, ще го раздробява и фактически няма да се реализира.

А това аномално положение може да се избъгне само тогава, когато има единъ притокъ на срѣдства отъ вънъ. Защото няма държава следъ войните, няма и държава преди войните, която е строила железници, която е строила шосейна мрежа, която е реорганизираща армия, която е водила войни, която е плащала реквизиции, която е повдигала своята валута, която е създавала фондове съ редовните постъпления, както бѣ принудена да върши това нашата държава следъ войните.

Вие говорите за голъмо данъчно бреме; вие казвате, че косвените данъци е голъмъ; вие твърдите, че той ни смазва, че консомацията е задавена, че изобщо няма изгледи да си откънемъ. Че кой не признава това? Лесно е да се излъже тукъ съ една блестяща формула: махнете репарации, махнете окупации, махнете тази грамада отъ съмнителни чужди креанси, резултатъ на зловни настроения, но когато се оперира съ реални данни, азъ ви казвамъ, че повече приходи е много трудно да имаме, защото то значи преди всичко по-голъми железнопътни такси, а тѣ не всѣкога постъпватъ, защото високата такса е изключително въ зависимост отъ една повишена стопанска конюнктура. Повишение на данъците — това предизвика единъ страшенъ протестъ, единъ бунтъ въ душата на малоплатежния гражданинъ въ нашата държава; то значи и ограничение на консомацията.

Г-да! Азъ ще се спра на още 2—3 въпроса много набързо и ще свърша.

Често пъти се казва: „Трябва да се прави бюджетна икономия“. Тя съществува тогава, когато бѣхме поохолни и когато финансовата администрация имаше по-развръзани ръце при съставянето на своите бюджети. Тя казваше така: „Мене не ми трябва 100 л., азъ мога да мина и съ 80, но ще поискамъ отъ Парламента 100, та нека той ги разреши, защото може да се открие нѣкоя разноска, да я покрия“. То бѣше въ спокойните блажни времена, при едни хубави перспективи за нашето племе, при спокоенъ трудъ, при, така да се каже, бодро стопанство. Сега още въ Министерския съветъ, още въ Финансовото министерство, въ бюджетарната комисия, всички разходи

се свеждатъ къмъ реално необходимия разходъ — нѣщо повече, отиваме подъ тази норма. И като резултатъ на това се явява извънредния бюджетъ, който включва и разходи по редовния бюджетъ. Поради това, въпрѣки всички езекуции, които може да направи комисията при Министерството на финансите, икономитѣ по бюджета са много малки. Презъ 1920/1921 г. икономията по бюджетъ е била срѣдно 10%; презъ 1925/1926 г. тя е била вече само 3%. Това показва, че Парламентътъ не е вотираше излишни кредити и, следователно, този фондъ, това салдо, съ което едно време си позволявахме да балансираме, макаръ и на книга, а често пъти и въ действителност, извънредните бюджети, като казвахме, че извънредният бюджетъ ще се покрие и отъ икономитѣ по редовния бюджетъ, фактически вече е зачеркнато, то не съществува.

Най-сетне, г-да, азъ съмъ принуденъ — искахъ да направя само тия нѣколко технически бележки, нѣмамъ намѣрение да държа голъма речъ, много случайно се намѣсихъ въ тия дебати и то като си взехъ бележки въ последния моментъ — принуденъ съмъ, казвамъ, да се спра на въпроса, който ми зададе господиныйтъ отъ оная страна. (Сочи лѣвицата) „То е лесно, казва той, вие криво лѣво уравнивахте държавния бюджетъ, защото имате единъ неизчерпанъ фондъ отъ недобори“. Защото по едни или други съображения, чисто политически, налагахме данъци, защото спекулирахме съ свършени финансови принципи, защото амалгамирахме цѣлата данъчна система въ едно здраво и съдържано финансово начало на подоходния данъкъ, защото искахме да обединимъ всичко въ единъ езекутивен процентъ! Ще задушимъ и производството и търговия, ще направимъ една голъма политическа демагогия! Да, ние създадохме този данъкъ.

Г. Данаиловъ (д. ст): Само азъ бѣхъ противъ и се борихъ противъ него.

П. Тодоровъ (д. ст): Моля. (Оживление) А, г. Данаиловъ, Вие ли сте? Азъ винаги ще търпя прекъсванията на единъ мой старъ учител. Мислѣхъ, че нѣкой нервиращъ ме прекъсва. — Да, твърдѣше се, г-да, понеже ние сме проповѣдвали общия подоходен данъкъ, който да англобира всички частични доходи на данъкоплатеца и да ги сложи подъ една прогресивна норма, тѣ извършили това. И понеже той данъкъ е много сложенъ, много свършенъ данъкъ, понеже той е за друга стопанска структура, тѣ не могли да ги определятъ, не го събирали, финансовата администрация не била въ състояние веднага да се справи съ него, населението не могло да го проумѣе. Следователно, по тѣхни грѣшки, или по принципиални съображения, или поради туй, че не искали да събиратъ данъци, тѣ ни оставили единъ грамаденъ недоборъ. И понеже ние сме били хора съ една по-твърда, по-силна езекутивна ръка, не сме се водили отъ съжити хуманитарни съображения, отъ които се водѣли тѣ — да налагатъ данъци и да не ги събиратъ — ние сме го събирали. „Изкарайте, казватъ тѣ, нѣколко години по стотина милиона лева отъ единъ данъкъ, който бѣше присъщъ елементъ на нашитѣ бюджети, но по погрѣшка се вписа въ вашитѣ бюджети и дойде като една неочаквана мана за казната, и сега тукъ вие парадирате съ излишци и бюджетно равновесие“.

Г-да! Азъ не искамъ да бъда субективенъ. Азъ трябва да призная, че е вѣрно, че тѣ, или предшествуваниятъ кабинетъ, не можеше, не бѣше въ положение, даже при добра воля, да събере всички този данъкъ. Защото, да измѣстишъ издѣлно основитѣ на единъ данъкъ и отъ данъкъ върху отдѣлнитѣ обективни ресурси: земя, сграда, овца, коза, да преминешъ къмъ единъ глобаленъ данъкъ, който да има отношение само къмъ данъкоплатеца като личност — това е една такава колосална и фискална и данъчна революция, че не само нашата финансова администрация, но и никой човѣкъ не може да се справи съ положението. Азъ зная какво стана въ Прусия, където има свършени финансови администратори отъ министъра до обикновенния езекуторъ. Азъ зная какво сътресение настана тогава, когато преминаваха къмъ тази система и не можаха да инкасираше това, което искаха да инкасираше. Естествено, азъ съмъ съгласенъ съ васъ, че не можеше всичко това веднага да се опредѣли, веднага да се нанесе въ данъчните регистри и веднага да се събере. Но, г-да, ако това не можеше да стане презъ финансовитѣ 1919/1920 и 1921/1922 г., трябваше да се почувствува презъ 1923/1924 г. Презъ 1924/1925 г. не можете да вмѣните въ грѣхъ на тогавашнитѣ управляващи, че като имъ са трябвали пари: като е трябвало да дадатъ на инвалиди, на чиновници

новъ плюсъ отъ 1½ милиарда лева; като е трѣбвало да разрешатъ маса социални въпроси; като е трѣбвало да се повдигне, така да се каже, икономиката на тази страна; като е трѣбвало да се впишатъ въ държавния бюджетъ още маса разходи — защото отъ тогава започнаха репарационнитѣ и окупационни платежи — тѣ сж сторили всичко това. Най-после, поемаме този пасивъ да тежи върху нашитѣ души, че ние сме разрешили тия въпроси, макаръ че тѣ бѣха повдигнати много отдавна. И следъ като всичко това бѣше надвиснало като мечъ надъ хазната и надъ отговорника за хазната, той потърси този приходъ, защото тоя приходъ бѣше вече зрѣлъ плодъ, който оставаше само малко да се чукне, за да влѣзе въ сѣкровищната каса.

Г-да! Ето историята на нашитѣ недобори. Вѣрно е, че отъ 1923 г. до 1927 г. сж предвидени да постѣпятъ прѣки данѣци 4 милиарда и 100 милиона лева, а сж постѣпили само 1 милиардъ и 700 милиона лева. Презъ тия 5 години сж останали за събиране следъ бюджетното упражнение 2 милиарда и 400 милиона лева, а недобори презъ тоя периодъ сж събрани 2 милиарда и 500 милиона лева. Ако се вникне въ логиката на тия цифри ще се види следното: докато презъ 1923/1924, 1924/1925 и 1925/1926 финансови години сж били събрани сръдно по 600 милиона лева недобори, значи всичко около 1 милиардъ и 800 милиона лева, презъ сжщото време сж останали като недобори за събиране близо 2 милиарда лева. Защо? Защото наново се измѣни данѣчната система и защото характерътъ на нашия прѣкъ данѣкъ е такъвъ . . .

И. п. Янчевъ (з. в): Вие като радикалъ бѣхте за прогресивно-подходния данѣкъ. Народътъ свикна съ тоя данѣкъ. Защо го отмѣнихте и създадохте сътресения? (Възражения отъ сговориститѣ)

Б. Димевъ (д. сг): Вашитѣ чиновници грабѣха народа съ тоя данѣкъ. Засрамете се!

П. Тодоровъ (д. сг): Азъ съмъ принуденъ да направя още едно отклонение, въпрѣки желанието ми веднага да свърша, защото ми се казва, че азъ като такъвъ или онакъвъ съмъ защищавалъ това или онова принципиално положение по отношение данѣцитѣ.

Г-да! Когато видишъ една данѣчна теория или единъ данѣченъ принципъ осмѣственъ на практика и се убедишъ, че той не е за доходната култура и за стопанската структура на твоята държава, би било, не искамъ да кажа едно престѣпление, но би било едно голѣмо твърдоглавие да искашъ и въ бъдеще да защищавашъ тоя принципъ. Азъ видѣхъ, че милиарди отъ наложенитѣ данѣци по новата система на подоходенъ данѣкъ не могатъ да се събератъ; преди всичко не могатъ да се определятъ, не могатъ да се изчислятъ, не могатъ да се прецизиратъ отъ самото население, защото то не е въ положение да отдѣли чистия отъ брутниятъ приходъ, защото при този данѣкъ обектъ на облагането е чистиятъ приходъ. Ако ние, сравнително много по-интелигентни хора, следъ като опротихме декларациитѣ, често пѣти сме въ затруднение кое кѣде да нанесемъ, толкова повече е въ затруднение дребниятъ стопанинъ, който не знае кѣде да нанесе своя дребенъ, разхвърленъ, комплициранъ, омотанъ приходъ. Ако се убедишъ, че тоя данѣкъ не е за твоята държава, трѣбва наистина да бѣдешъ много лекомисленъ човѣкъ, и да парадирашъ и да си играешъ съ теоретическитѣ положения за смѣтка на жизненитѣ сѣкровищни интереси, за да не модифицирашъ тоя данѣкъ. Вземете напр., голѣмата книга, която излѣзе напоследѣкъ на нѣмски, издание на Зибекъ — *Aufbaufinanzwissenschaft*, кѣдето едни отъ най-деннитѣ мислители на нашето време очертаватъ данѣчната еволюция въ различнитѣ страни и подчертаватъ колко пѣти известни държави сж били принуждавани отъ практическата действителностъ, или отъ това, което се казва вулгарно, необходимостта да се върнатъ надире. Защото прогресътъ, както въ всички области на духовната и материалната култура, така и въ данѣчната еволюция, се очертава често пѣти така: две крачки напредъ, крачка надире и наново три крачки напредъ. Ако ние виждаме, че една Франция толкова дълго време се колебае да излѣзе изъ своята рутинерна данѣчна система и напоследѣкъ вмѣсто чистия подоходенъ данѣкъ въвежда нѣщо смѣсено между това, което е било и между това, което данѣчната теория установява; ако ние виждаме, че въ Германия и въ Бавария, въ люлката на *Einkommensteuer*-а, на подоходния данѣкъ, сж принудени по нѣкой пѣтъ да

смѣсватъ тия стари, исторически наследени данѣчни системи съ новоустановени въ данѣчната еволюция системи и често пѣти се чудишъ кое е подоходенъ данѣкъ, кое е *Einkommensteuer* или *Ertragsteuer*; ако всичко това е характеренъ белегъ за държави, кѣдето се мисли и кѣдето по нѣкой пѣтъ се заблуждаватъ — какво по-естествено за насъ, че имало тукъ една управляваща партия, която е пожелала, при нашитѣ социални условия, веднага, съ една фантастична, колосална крачка да отиде напредъ, да догони последния синтезъ, последната брѣнка отъ вѣковната финансова и данѣчна еволюция на голѣмитѣ културни държави? Или ако считамъ, че всичко това е едно изпреварване на нашитѣ духовни и стопански сили, какво по естествено отъ това, г-да, че съмъ казалъ: предпочитамъ да се върна къмъ една отчасти рутинерна данѣчна система, да я подобря, доколкото мога и доколкото условията ми позволяватъ, и да възприема нѣщо сръдно между това, което е било, и това, което теорията ми казва, че трѣбва да бѣде, и въ края на крайщата да дамъ последния законъ, който е едно хармонично съчетание на теоретическитѣ възгледения и това, което 20—30 години хранѣше нашата хазна.

Уважаемо Събрание! Азъ завършвамъ и казвамъ: извънредниятъ бюджетъ ще се гласува, и не можемъ да не го гласуваме. Не е претендиралъ нито министърътъ, нито който и да е отъ насъ, нито Министерскиятъ съветъ, че това е извънреденъ бюджетъ въ широкъ теоретиченъ смѣлъ на думата. Той е бюджетъ на крайната повелителна необходимостъ. Искате пари, които не достигатъ. Частъ отъ тѣхъ сж необходими за полѣването на известни изправени имущества и складове, частъ отъ тѣхъ е необходима по редовния бюджетъ. Това е първото.

Второ. Когато ще гласуваме редовния бюджетъ, независимо отъ това, дали ще имаме извънреденъ бюджетъ и толкова малък, колкото сегашния, сериозно ще се замислимъ върху това, на което азъ имахъ честта да привлѣча вашето внимание. Въпросътъ не е откъде да се намѣрятъ сръдства за покриването на извънредния бюджетъ. Този въпросъ е разрешенъ отъ теорията и отъ практиката, отъ нашето минало и отъ вънъ. Ние ги имаме отъ една, две години случайно, тѣ не сж перманентни, сигурни приходи. Въпросътъ е откъде ще намѣримъ сръдства за балансирането на редовния бюджетъ. Съ общи усилия и съ голѣма загриженостъ, която смѣтамъ е характеризирала Парламента отъ четири години насамъ, считамъ че тая голѣма проблема ще се разреши и ще се решатъ, като се изхожда, преди всичко, отъ голѣмитѣ интереси на нашата държава. (Продължителни ржкоплѣскания отъ сговориститѣ).

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Последенъ ораторъ е г. Илия Георговъ. Г. Георговъ! Ще можете ли да завършите до 20 ч.?

И. Георговъ (р): Не мога да завърша, понеже съмъ малко уморенъ. Ако се съгласи Народното събрание, да говоря утре.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Тогава бихъ молилъ, г-да, да се съгласите да разгледаме нѣкои избори, които нѣма да предизвикатъ разисквания.

Ще се докладва изборътъ, произведенъ въ Орѣховската избирателна околия.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Въ Орѣховската избирателна околия се избиратъ 5 души народни представители. Споредъ протокола на централното бюро въ околията е имало записани 24.917 избиратели. Гласували сж всичко 23.080 избиратели. Действителнитѣ бюлетени сж 22.989 и сж получили: листата на Българския земеделски народенъ съюзъ съ оранжовъ цвѣтъ 1.636 гласа; листата на Занаятчийскитѣ професионални просвѣтителни политически ядра въ България — 8.738 гласа; Демократическата партия отдѣлно — 1.031 гласа и Демократическиятъ сговоръ — 11.584 гласа.

Къмъ изборнитѣ книжа има постѣпили нѣколко кон-тестации отъ заинтересовани избиратели въ тая околия. Едната е отъ Йончо Йор. Йоновъ отъ гр. Орѣхово, кандидатъ за народенъ представителъ въ листата на Демократическия сговоръ. Попадена е въ срокъ. Съ нея съобщава, че съ окръжно № 4.020 на Министерството на правосъдието отъ 4 май т. г. е обявено съ пореденъ № 22, че оловнопепеливиятъ желѣзенъ цвѣтъ е регистриранъ съ опре-

дѣление № 1.138 отъ 11 септември 1923 г. на Софийския окръженъ съдъ за Занаятчийскитѣ професионални про-свѣтителни и политически ядра въ България, обаче въ изборитѣ, станали на 29 май за народни представители, тѣзи ядра не сж си служили съ този цѣвътъ, който сж заре-гистрирали, а сж си служили съ другъ цѣвътъ. Прилага бю-летина. Това го имаме въ много избори. Комисията, по-неже има практика по този въпросъ, остави контестацията безъ послѣдствие.

Има една молба отъ Коста Лудчевъ да не се отварятъ бюлетинитѣ, а да бждатъ оставени съгласно избирателния законъ на Народното събрание. И съдътъ ги препраща туку.

Има други заявления все отъ този родъ съ приложени бюлетини, обаче, комисията по провѣрка на избора ги остави безъ послѣдствие и моли Народното събрание да утвърди избора като редовенъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ за редовенъ избора, произведенъ въ Орѣховската избира-телна околия, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Съ-бранието приема.

Ще се докладва изборътъ, произведенъ въ Севлие-вската избирателна околия.

Докладчикъ Ц. Цвѣтковъ (д. сг): Г. г. народни предста-вители! По поводъ избора, произведенъ въ Севлиеиската избирателна околия, има подадени голѣмъ брой контестации. Азъ ще си позволя да изложа предъ Събранието всич-китѣ подадени контестации, като ще се помъжа, при ща-стливия случай, че по сжщитѣ контестации е произведено следствие, да посоча фактитѣ, които се обнаружаватъ, така да се каже, въ тия контестации.

Подадена е контестация за произведения изборъ въ сек-цията Гжбене. Съдържанието на оплакването е, че сж допуснати да гласуватъ двама души следъ започване пре-брояването на гласоветѣ.

Подадена е контестация за произведения изборъ въ с. Млѣчево, която сочи като нарушение, че кръчмитѣ сж били отворени отъ 10 ч. пр. обѣдъ до вечерята.

За секцията въ Градница — че при преброяването сж липсвали две бюлетини.

За секцията въ с. Сърбе — че кметътъ Дочевъ е нака-ралъ преди започването на гласуването писаря Доню Ми-чевъ да впише въ избирателния списъкъ и лица непри-знати отъ общинския съветъ за избиратели. Посочватъ се имената на такива записани: Дончо Борсуковъ, Христо Вълчевъ Дочевъ и други две-три лица неупоменати. По-нататъкъ се казва, че избирателнитѣ карти въ тая сек-ция били раздавани отъ Миню Иванъ Стойчевъ, агитаторъ на оловената коалиция, широкъ социалистъ, който ги е раздавалъ придружени съ избирателни бюлетини на оло-вената коалиция.

За секцията въ с. Стокитѣ — че избирателнитѣ бюле-тини на Демократическия сговоръ били задигнати отъ за-стѣпника на оловената коалиция.

Х. Баралиевъ (с. д): Не е казано „застѣпникъ“. Азъ искамъ да го прочетете.

Докладчикъ Ц. Цвѣтковъ (д. сг): Азъ ще ви кажа какъ е.

Х. Баралиевъ (с. д): Нека се прочете.

Докладчикъ Ц. Цвѣтковъ (д. сг): Ще си послужи, г. Ба-ралиевъ, съ даннитѣ въ следственото дѣло, образувано противъ сжщия. Азъ Ви моля да ме оставите да изложа фактитѣ, както сж, . . .

Х. Баралиевъ (с. д): Не е казано „застѣпникъ“. Това искамъ да се поясни. Не отъ застѣпника е направено това.

Докладчикъ Ц. Цвѣтковъ (д. сг): . . . че въ време на из-бора сж били откраднати бюлетинитѣ на Демократическия сговоръ отъ Колю Тотевъ, . . .

Х. Баралиевъ (с. д): Той не е застѣпникъ.

Докладчикъ Ц. Цвѣтковъ (д. сг): . . . агитаторъ на ши-рокитѣ социалисти и на оловената коалиция.

Х. Баралиевъ (с. д): Не е нито агитаторъ, нито застѣп-никъ.

Докладчикъ Ц. Цвѣтковъ (д. сг): „Застѣпникъ“ се казва въ самото следствено дѣло.

Х. Баралиевъ (с. д): Застѣпникъ е Петъръ Атанасовъ. Недейте приказва работи, които не сж вѣрни.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля Ви се, г. Баралиевъ, недейте спира докладчика.

С. Савовъ (д. сг): По-кратко, г. докладчикъ; това въ комисията се разглежда.

Докладчикъ Ц. Цвѣтковъ (д. сг): За секцията въ с. Бо-гатово — че застѣпникътъ на желѣзния блокъ Илия Кол-чевъ е агитиралъ, че въ понеделникъ властта ще бжде взета отъ оловената коалиция и че всички чиновници и полицаи ще бждатъ уволнени.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Заключение на комисията, г. докладчикъ?

Докладчикъ Ц. Цвѣтковъ (д. сг): Свършвамъ. — За секцията въ с. Бурулово — че имало нападения върху са-мия стражаръ въ изборното мѣсто.

За секцията въ с. Търхово — че имало нѣкои наруше-ния.

За секцията въ Добромирка — че пликoветѣ били про-зрачни и че даденитѣ по официаленъ редъ не достигнали.

За секцията въ с. Рѣховци — че времето на гласуването не било съобразно съ избирателния законъ: гласуването е започнато въ 6 ч. сутринята и е свършено въ 6 ч. ве-черята и не сж допуснати да гласуватъ 6—7 души изби-ратели. Има оплакване и отъ кандидата Никола Мѣнковъ, че името на шестия кандидатъ въ листата на оловената коалиция е било регистрирано Тотю Атанасовъ; че впо-слѣдствие то е поправено въ самото опредѣление на ми-ровия съдия на Тоню Атанасовъ и така е било обявено, безъ обаче поправката да бжде завѣрена.

За секцията въ с. Гжбене и други нѣкои сжщо се съоб-щаватъ нѣкои нередовности.

За да бжда по-краткъ, азъ ще докладвамъ сега на Събранието само това, което се подкрепя отъ произведе-ното следствие.

Липсата на дветѣ бюлетини е установена отъ сждебното следствие, но не е установено кое лице ги е вземало. Уста-новено е, че следъ започването на преброяването въ с. Бо-гатово е допуснато да гласува Сжби Цаневъ Зайчевъ. Установено е сжщо, че гласоподаването въ с. Рѣховци е започнало по-рано, а именно въ 6½ часа сутринята, и е свършило въ 6 ч. вечерята, като не сж допуснати да гласу-ватъ Селимъ Мехмедовъ, Чилковъ и други още 7—8 души. Въ с. Акамджиляръ кметътъ съ писмо № 751 е писалъ на председателя на бюрото да допусне избира-теля Мемишъ Алиевъ да гласува, макаръ че този послед-ниятъ не е записанъ въ избирателния списъкъ. Даннитѣ говорятъ, че сжщиятъ е гласувалъ. За с. Сърбе сжщо се установява, че кметътъ е вписалъ въ избирателния спи-съкъ сутринята преди започването на гласуването около 10 души избиратели, които не сж били вписани по уста-новения редъ. Установено е пакъ за с. Сърбе, че кметътъ който билъ широкъ социалистъ, е предалъ избирателнитѣ карти за раздаване на външно лице Миню Стойчевъ, който не е билъ никакво служебно лице въ общината. Установява се съ свидетели, че заедно съ избирателнитѣ карти Миню Стойчевъ е раздавалъ и бюлетини. Установяватъ се 1—2 случая, че той е забавялъ и прѣчилъ на правилното раздаване на картитѣ.

Интересенъ е и другъ фактъ, отнасящъ се за с. Коевци. Азъ ще искамъ да докладвамъ този фактъ не толкова, за да го считате като едно опорочение на избора, а само като таквъ, който посочва единъ начинъ на произвеж-дане избора, единъ маниеръ на агитация, употребенъ отъ страни, които обикновено обичатъ да говорятъ противъ тия работи. (Възражения отъ социалдемократитѣ) Въ с. Коевци, г. г. народни представители, е пристигналъ отъ Севлиево съ писмо единъ агитаторъ на широкитѣ социалисти и известилъ предъ събраното множество избиратели въ изборното мѣсто, че Сговорътъ е падналъ, че олове-ната коалиция е поела властта.

П. Гаговъ (д. сг): И че Баралиевъ е министъръ! (Веселостъ)

Докладчикъ П. Цвѣтковъ (д. сг): Следъ туй е станало съвещание за назначаването на околийски началникъ, на комендантъ — защото се е говорѣло за особенъ начинъ на поемане властта — и на полицейски приставъ. Тая вестъ е била разнесена отъ велосипедисти въ околнитъ села. Оплакване става, че съ разгласяването на тая вестъ се е повлияло върху резултата на изборитъ.

Споредъ протокола на околийското бюро, г-да, записани избиратели въ Севлиевската околия има 24.224 души; гласоподаватели сж 19.356; недействителни бюлетини има 408. По листи гласоветъ се разпредѣлятъ така: за оловената коалиция 10.908 гласа, за Демократическия сговоръ — 6.115, за радикалната листа — 330, за Българския земеделски народенъ съюзъ — 1.548 гласа.

Върѣки изнесенитъ и подкрепенитъ отъ следственото дѣло нарушения, комисията счита, че тѣ не сж отъ характеръ да измѣнятъ резултата на избора и е взела решение да бжде утвърденъ Севлиевскиятъ изборъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Коию приематъ за валиденъ избора, произведенъ въ Севлиевската избирателна околия, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Ще се докладва изборътъ, произведенъ въ Панагюрската избирателна околия.

Има думата докладчикътъ г. Стоиленъ Савовъ.

Докладчикъ С. Савовъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ще ви докладвамъ избора, произведенъ въ Панагюрската избирателна околия. Тамъ сж се състезавали 4 листи. Резултатитъ сж следнитъ: Демократическиятъ сговоръ е получилъ 3.835 гласа, листата на Радикалната партия — 707 гласа, листата на занаятчийтъ — 152 гласа, Българскиятъ земеделски народенъ съюзъ е получилъ 295 гласа, или всичко подадени сж 4.989 бюлетини. Изборниятъ дѣлитель е 2.494.

Провѣзгласени сж за избрани Никола Ст. Търкалановъ и Стою Ст. Джуджевъ.

Нѣкой отъ лѣвицата: Има контестація.

Докладчикъ С. Савовъ (д. сг): Моля, ще обясня. — За допълнителенъ е провѣзгласенъ Никола М. Загорски.

По този изборъ има подадена една контестація отъ кандидата на Занаятчийската партия Керкенезовъ. Хубави

имена: Търкалановъ, Керкенезовъ! (Смѣхъ). Керкенезовъ на турски значи авджия. Той се е занимавалъ повече съ авджилѣкъ, отколкото съ изборитъ и заради туй Търкалановъ го търкулна. (Смѣхъ). Тая контестація съ две думи има следното съдържание: тамъ, кждето опозицията е загубила избора, пише се въ контестацията противъ Демократическия сговоръ, за вършени насилия и измами; тамъ, кждето правителственитъ хора сж пропаднали — сякашъ сж се нагласили — по сжщия типъ, по сжщия начинъ пишатъ контестація. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ лѣвицата) Обикновено правило въ българската душа: пропадналъ кандидатъ и слабъ ученикъ се оплакватъ.

Затова комисията реши изборътъ да се утвърди, като правилно и редовно произведенъ, и моля Народното събрание да приеме това решение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Никой не иска думата. Които приематъ за валиденъ избора, произведенъ въ Панагюрската избирателна околия, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

За следующето заседание, което ще стане утре, председателството предлага следния дневенъ редъ:

1. Второ четене законопроекта за бюджета на разнитъ фондове за 1927/1928 финансова година.

2. Първо четене законопроекта за бюджета на извънреднитъ приходи и разходи на държавата за 1927/1928 финансова година (продължение разискванията).

3. Второ четене законопроекта за даване премии на държавнитъ служители отъ Строителния отдѣлъ при Дирекцията на желѣзницитъ и пристанищата.

4. Първо четене законопроекта за измѣнение таблицата, приложена къмъ закона за лова (чл. 8).

Одобряване предложенията:

5. За освобождаване отъ митни берии употребяванитъ дрехи, изпратени отъ Америка за българскитъ бѣжанци.

6. За продължение срока на торбитъ за амбалажъ на брашно по чл. 214 отъ закона за митницитъ.

Доклади:

7. На комисията по провѣрка на изборитъ.

8. На прошетарната комисия.

Които приематъ тоя дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 19 ч. 50 м.).

Председателъ: АЛ. Ц. ЦАНКОВЪ

Подпредседателъ: Д-РЪ Б. ВАЗОВЪ

Секретаръ: ИВ. Д. МИХАЙЛОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народнитъ представители: Драгомиръ Апостоловъ, Сташимиръ Георгиевъ, Проданъ Поповъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Мехмедали Герай, Янко Сакъзовъ, Петко Стайновъ и Стойчо Мошановъ	431	смъртъта на ромънския кралъ Фердинандъ (Приемане)	341
Съобщение отъ председателството на Народното събрание за смъртъта на Негово Величество ромънския кралъ Фердинандъ и почитане паметъта му	341	Законопроектъ за бюджета на извънреднитъ приходи и разходи на държавата за 1927/1928 финансова година (Първо четене — продължение разискванията)	341
Предложение отъ народния представителъ Г. Данаиловъ, да се натовари председателтъ на Народното събрание да поднесе съболезнованията на народното представителство както на председателя на Ромънския парламентъ, така и на председателя на Ромънския сенатъ по случай		Избори — провѣрка. Провѣрка на изборитъ, произведени въ избирателнитъ околии:	
		1) Орѣховската избирателна околия (Докладване и утвърждение)	356
		2) Севлиевската избирателна околия (Докладване и утвърждение)	357
		3) Панагюрската избирателна околия (Докладване и утвърждение)	358
		Дневенъ редъ за следующето заседание	358